

BERG 2005

Bergs krönika 2005

årgång 62

Lördagen den 8 januari 2005 är ett datum vi alla kommer att referera till – många gånger. Det var då stormen, som norrmännen döpte till Gudrun, svepte in över södra Sverige. Visst blåste det så det ven om stugknutarna, men vi var nog många som på söndagsmorgonen, när dagsljuset återkommit och vi verkligen kunde se förödelsen, tänkte: detta kan inte vara sant! Stormen har på många sätt dokumenterats i ord och bild, med dikter, filmer och utställningar. Länsstyrelsen har givit ut en dokumentär bok, Berättarnätet i Ljungby en annan. Bergs krönikas bidrag till historieskrivningen blir därför att försöka skildra stormen och dess konsekvenser i vår bygd.

Årets krönika innehåller förstås mycket annat. Elin Wägners Lilla Björka har exempelvis firat 10 år i stiftelsens ägo. Missa inte heller Anna Jonssons berättelse om mormor Lisa i Gynkelstorp.

Ett stort tack till alla som bidragit i denna krönika med såväl texter som bilder. Utan er medverkan blir det ingen krönika. Har du något att berätta är du välkommen att kontakta redaktionskommittén.

Berg i mars 2006

Redaktionskommittén

Kerstin Haggren

Sune Andersson

Jerker Haglund

Omslagsbilden:

Stormen. Bilden är tagen i Bredhult, vägen mot Berg, på söndagseftermiddagen den 9 januari då vägen ännu var oframkomlig.

Sista sidan:

Lädja skola, öppet under Bergveckan. Vy över Holma vid mopedrallyt. Roland Johansson vid Caltexmacken. Trädgårdsresa till Spjutaretorp, Maj-Britt Jonasson och Elvy Gustafsson i förgrunden. Bergmästerskap i fotboll, men vart tog bollen vägen? Bollhållare Lalle Hedstig.

Verksamhetsberättelse 2005

Bergs Hembygdsförenings styrelse vill för verksamhetsåret 2005 avlägga följande berättelse:

Styrelsen har under året bestått av följande ledamöter:

Inga-Gun Andersson, ordförande

Märta Schlecker, vice ordförande

Maria Ahl Zanier, kassör (med AHAB promotion som stöd)

Torsten Persson, Lädja, sekreterare

Erik Andersson, ledamot

Bengt Bengtsson, ledamot

Suppleanter: Britta Hult, Helena Gustafsson, Inger Eriksson och Lars Nyvall.

Revisorer har varit Anna-Lisa Ohlsson och Lars-Erik Persson med Filip Karlsson som suppleant.

Redaktionskommittén: Kerstin Haggren (smk), Sune Andersson, Åke Stern, Jerker Haglund och Olle Åström.

Karl Johan Krantz var berättare vid årets rotevandring i Bråt.

Stugvärdar: Märta Schlecker och Barbro Ahl.

Arkivarie: Åke Stern och Märta Schlecker.

Gårds & inventariekommitté var Bengt Bengtsson (smk) och dessutom Erik Andersson, Gustav Andersson, Lars-Göran Pehrsson, Bertil Johansson, Lars Nyvall, Monica Järgren och Folke Johansson.

Roteombud har varit för Björka/Herrgården Barbro Ahl, Ernatorp Kent Eng, Hjulatorp Kurt Andersson, Holma/Ramsås Stefan Gustafsson, Sandvik/Matkull Gun-Britt Pehrsson, Lövhult Gunnar Larsson, Rösås Marianne Ståhl, Hult Gustav Andersson samt för Lädja Ingvar Johansson.

Valberedningen har bestått av Sune Andersson (smk), Åke Malmqvist, och Ewert Ericson med Eva Karlsson som ersättare.

Medlemsantalet har under året varit 236 varav 7 ständiga.

Hembygdsföreningens styrelse samlad hos ordföranden. Fr v. Maria Ahl Zanier, Inga-Gun Andersson, Märta Schlecker, Britta Hult, Kerstin Andersson, Bengt Bengtsson och Torsten Persson.

Verksamhet

Möten. Årsmötet hölls i bygdegården söndagen den 20 mars. Förtäringen ombesörjdes av Lövhults rote.

Styrelsen har under verksamhetsåret, utöver konstituerande sammanträde i samband med årsmötet, kallat till fyra möten samt ett antal ej protokollförda arbetsträffar, främst kring deltagandet i Bergveckan.

Fest. Sedan ett par år har alla som på något sätt givit föreningen sin tid och kraft inbjudits till samvaro i bygdegården. I år hölls festen den 8 april. Kerstin Andersson avtackades för sina år i styrelsen. Iréne Eng stod för maten.

Städhelig. Arbetet sprids numera ut tidsmässigt eftersom besökarna kommer allt tidigare på våren. Ärtsoppa och meraften serverades dock programligt till räfsare och städare den 14-15 april. Sally och Inga är trogna diskare och fönsterputsare, andra tar sig an att ansa uthusen.

Valborg bjöd på vackert väder när Erik Andersson i Hult tände brasan

och Erik Wiréhn blåste in våren på trumpet. Bengt Göransson i Trulsagården hälsade våren med ett givande tal. Kyrkokören sjöng under Arne Hanzéns ledning och Kurt Andersson i Tors sjöng sin vårvisa. Kaffe och korv serverades som vanligt och till allas förtjusning kunde det avslutande fyrverkeriet avfyra.

Bergveckan lockar som alltid många till Berg. Hembygdsgården fick också del av besöken. Gården och våra utställningar uppskattades, liksom att det finns guider, som kan berätta speciellt för de unga om våra intressanta föremål.

Det var litet kyligt på onsdagskvällen, så partytältet kom väl till pass under klädvisningen. Den gamla handelsboden var visningens centrum. Dit kom en härlig blandning av kunder, från flygaren med karta och kompass, gumman som sålde ägg, städtanten, partydamer och handelsresande till en sjungande liten flicka som ville ha ”blommig falukorv...”

Förra årets gårdsgårdsbygge fortsatte, med vattenhinkar i beredskap i torkan. Ostkaka och kalvdans serverades och lotter såldes.

Slåttergillet genomfördes traditionsenligt med slåtter och räfsning och livligt samtal. Gröten, smörgåsarna och kaffet serverades efter välling-klockans sammankallande. Som vanligt lät den eminenta slåtterorkestern sina toner ljuda i kvällen.

Rotevandringen var i år förlagd till Bråt. Ihållande regn skrämde säkert bort en del besökare, men just vid starten tittade solen fram igen. Deltagarna fick höra Karl Johan Krantz berätta om hur byn vuxit fram till vad den är idag. Det blev en intressant vandring som gav mersmak.

Kura skymning. Årets kura skymning sammanföll med den dag det ringdes själaringning för Åke Stern och blev därför självfallet en minnesstund över vår avhållne medarbetare. Stilla panflöjtmusik föregick en

Vid handelsboden, var temat för årets visning av äldre kläder på Bergveckan. Susanne Schlecker visar tidstypisk utstyrsel.

Aktivt år i hembygdsgården

Gamla leksaker var ett utställningstema i hembygdsgården under sommaren.

Märta Schlecker tar hand om besökare.

Engagerade i föreningen bjöds på fest.

Slåttergille hölls traditionsenligt i juli. Förutom att ett digert arbete utfördes, bjöds på gröt och musik.

stunds tystnad, varefter ordföranden läste en minnesvers, Brita Hult reciterade Lagerkvist "Det är vackrast när det skymmer", Kurt sjöng sin sensommarvisa och via skivspelare lyssnade vi på Dan Andersson-tolkningar till den sprakande brasan.

Hembydsgården

Hembydsgården drabbades också av stormen Gudrun. En ruta på övre hallen trycktes in och vinden spred en utställning över golvet. Trots strömlöshet klarade dock vattenledningar och installationer kylan. Kommunen har granskat vår handikappanpassning och föreslagit en ramp till köksingången, ledstänger vid övriga ingångar och räcke upp till loftboden. Arbetet har påbörjats.

Krönikan

Bergs krönika kom ut i sin 61:a utgåva. Årets tema var Bergs bygdegård som fyllt 70 år. De första pionjärerna och den nytändning som skedde med utbyggnaden på 1990-talet skildrades. Olle Nord skrev om barnen på Kyrkhemmet, ursprunget till släkterna Nord, Bergholm och Svahn.

Utställningar

Under sommaren visades gamla leksaker i hembydsgården. Foton kring stormen den 8 januari ställdes också ut, liksom en utställning på loftet med temat "När vargarna ylade i Småland."

Besöken

Besöken spreds från mars till oktober. Däremellan kom besökare från olika delar av vårt land, EU och till och med ett par från Bolivia. Hembygdsföreningen i Kånna hälsade oss i Berg välkomna till deras förening. Enligt traditionen hölls Bergs byalags sommarfest i hembydsgården.

Slutord

Ännu ett verksamhetsår är tillända. Vi kan glädjas åt en stabil ekonomi och ett gott medlemsantal. Bergveckan är omtalad och besökt av många utsocknes. Tack vare en pålitlig grupp arbetsamma medlemmar kan vi blicka tillbaka på ännu ett gott år. Styrelsen vill tacka och hoppas på fortsatt god verksamhet i en bra förening.

Inga-Gun Andersson

Märta Schlecker

Torsten Persson

Stormen 8 januari 2005

Kvällen den 8 januari drog en orkan över södra Sverige, vars konsekvenser ingen hade förutsett. Träden låg nedmejade i skogen. El- och teleledningarna låg söndertrasade i terrängen. Ovädret betecknas som det värsta på hundra år. För ett ögonblick slog nyheten om stormen i Småland ut flodvågskatastrofen på andra sidan jordklotet från löpsedlarna.

Alla har sin historia att berätta om stormnatten och tiden därefter. Tack till alla som i ord och bild bidragit till de följande sidorna, där vi ska försöka skildra Gudruns verkningar i Bergs socken.

En tid vi aldrig glömmer

av Kerstin Haggren

Det är lördagen efter trettonhelgen, på måndag ska skolorna börja igen och många helgediga återgå till jobbet. Meteorologerna har varnat för storm, som så många gånger förr. En och annan Bergbo tappar upp lite extra vatten, i fall att. Människor på landet tar inte strömmen för given, nog är vi beredda på strömvabrott när det blåser. Något dygn eller så.

Men ingen, ingen, hade förutsett vad som väntade.

Vid 18-tiden satte vinden i ordentligt. Strömmen försvann på de flesta håll i Berg. Själv var jag på besök i Fagerås den kvällen och såg från fönstret hur elledningarna slog mot varandra, det såg ut som blixtar på den mörka himlen. Takpannor flög och det brakade i skogen. Vindstyrkor upp mot 33 meter per sekund uppmättes (läs mer om det på sidan 36).

Vinden mojade efter midnatt och när söndagsmorgonen grydde började vi lite till mans inse vidden av det inträffade.

Hela Bergs socken var strömlös och skulle så förbli under nio dygn, för många blev väntan betydligt längre. Mobiltelefonnätet hade slutat fungera runt midnatt, när reservkraften till mobilstationerna tröt. Det fasta telefonnätet var helt utslaget. Vägarna var blockerade, även riksväg 30 som blev framkomlig på en körbana framåt söndagseftermiddagen.

Många skogsägare såg sitt livsverk bokstavligen jämnat med marken. Vissa drabbades hårdare än andra, men alla är överens om att konsekvenserna är betydligt större än efter stormen 1968, den som alla talat om i decennier.

Stormnatten

Många fordon stoppades av fallande träd och människor tvingades övernatta i bilarna. Ett par kilometer söder om Bredhult körde bilar upp på åkern för att undkomma träden som föll över riksväg 30. I Bredhult fastnade en buss, som fick evakueras av räddningstjänsten. En brandman från Lammhults räddningstjänst skadades under natten. Räddningsarbetet avbröts under några timmar, risken för personalen var för stor.

Vid Bergs kyrka blev det helt stopp för ett bandylag som spelat match i Åby. Laget fick tillfälligt natthärbärge hos flera familjer i byn.

Ett prov på naturkrafterna.

Till fots genom stormnatten

Berättelserna är många om hur människor till fots trotsat stormen för att ta sig hem. Att inte fler olyckor inträffade får ses som ett under!

Gunnar Olofsson i Björka var en av dem som var ute stormkvällen. Så här berättar han om färden hem från arbetet i Asa:

"Det hade varit vigsel i Asa kyrka på eftermiddagen. När det blev strömlöst stannade jag kvar en stund i hopp om att strömmen skulle komma tillbaka. Vid 18-tiden begav jag mig hemåt. Försökte först ta vägen över Lammhult, men kom bara någon kilometer. Då vände jag och försökte köra mot Tolg. Jag kom efter Jonas Björklund

som kapade loss träd över vägen, men det blåste värre och värre. Rätt som det var stod jag med träd på båda sidor om bilen och kom ingenstans. Det kändes inte så roligt att stanna i bilen, så jag började gå hemåt. Vid Norragärde i Tolg var jag inne och bytte ficklampsbatterier. Man fick passa träden, lyssna efter hur det knakade. Vid Gynkelstorp var det helt omöjligt att komma fram. Jag fick gå runt, ut på ett hygge. Där var besvärligt, men det gick att ta sig fram. Vid Nyborg kom nästa pärs, där gick det inte alls. Jag fick gå inne i skogen. Träden föll bara ett par meter från mig, men det fanns ingenstans att ta vägen. Då trodde jag knappt jag skulle komma levande hem. När jag kom fram till Petersborg tog jag skydd i deras vedbod. Jag satt nog där ett par timmar. Sedan började det bli kallt, jag var ju inte precis klädd, och jag tyckte vinden mojnade så jag gav mig iväg igen. Vid halv tre på natten var jag äntligen hemma. Så här i efterhand kan jag tycka att det var ett under att jag överlevde. Jag kunde ju ha stannat i Asa, men jag trodde inte det var så illa, och på något vis vill man bara hem. Hemma satt Yvonne och var orolig. Vi hade telefonkontakt i början, men sedan bröts den. Det kändes väldigt övergivet utan telefon."

Alla vägar i socknen var blockerade av träd. På småvägarna fick de boende själva röja och efter en imponerande insats under söndagen var de flesta byvägar öppna. I Lövhult gick byborna man ur huse för att röja vägen.

Vid midnatt begav sig ett sällskap på fem personer iväg från Lövhult i riktning mot Lädja. Ewa Nilson i Lädja berättar:

"Vi började köra mot väg 30 för vi trodde det var säkrare, men kom bara några meter. Även åt andra hållet möttes vi av en vägg av träd. Då ställde vi bilen och började gå mot Lädja. Vi ville nog alla hemåt för att se hur det hade gått där. Vinden hade mojnåt lite, men vi hörde träd falla. Vi klättrade, hasade och kröp. Hade vi vetat hur det var skulle vi aldrig ens försökt ta oss hem. Vi försökte följa vägen så gott det gick, men ibland var vi tvungna att gå in i skogen. Jag tjatade hela tiden om att vi måste hålla ihop gruppen, att vi inte fick komma ifrån varandra. Det var svårt att hitta, man blir lätt vill i mörkret. När vi närmade oss Lädja blir det mer öppet och då var det inga problem. Det brukar ta ungefär 20 minuter att gå den biten, nu tog det säkert tre timmar. Jag tyckte att det var en fruktansvärt obehaglig upplevelse. Grabbarna tycker

jag är fjantig, men jag har alltid försökt ha ett högt säkerhetstänkande. Man blir van vid det när man handskas med hästar och barn. Men när vi väl börjat gå var det inte lätt att vända. Vi sa till varann att det nog lättar snart – men det blev hela tiden värre. Jag tänker ofta på den här natten. Det är en otäck känsla som sitter kvar.”

Under tiden satt Ingvor Lundqvist i Lövhult och undrade hur det hade gått för hennes gäster. Hon lämnade dörren olåst under natten, trodde de skulle vända. När hon på söndagen insåg hur det såg ut på vägen försökte hon ringa Ewa på mobilen, men signalen gick inte fram:

”Jag visste ju inte om de kommit hem och det gick inte att nå någon. Det var en kuslig känsla! Jag glömmar aldrig de här dagarna, det var rena science fiction.”

Utan ström och telefon

Hela Bergs socken var totalt strömlös under nio dygn. Även Lammhult var utan ström fram till måndag kväll. Skolundervisningen var i princip inställd.

Efterhand återvände ström och telefon till by efter by. Mobiltelefonnätet fungerade hjälpligt efter fyra dagar, medan många hade problem med den fasta telefonin under månader. De första hushållen fick strömmen tillbaka efter nio dygn. Men på sina håll fick man leva länge under provisoriska förhållanden. I Rösås fick de inte strömmen åter förrän den 12 februari, den sista veckan kopplades dock ett provisoriskt elverk till byn.

”På något sätt vande man sig”, berättar Aino Gate i Rösås. ”Vi var bland de allra sista som fick strömmen tillbaka. Rösås är ju inte så många hushåll och dessutom var det ett stort fel uppe i skogen. De fick dra en helt ny ledning hit. Det värsta var att inte få någon information, man kände sig helt isolerad utan varken telefon eller mobiltelefon. När de till slut kopplade in ett elverk i byn kändes det helt fantastiskt. Men det fungerade inte riktigt i början och vi trodde det skulle gå sönder när som helst. Plötsligt knackar en holländsk elmontör på dörren och han fixade felet. Vi hade ett litet elverk själva som klarade fryssarna och tv:n. Både min syster och jag bodde i våra föräldrars hus. Vi turades om att elda i spisarna. Det kom en köldknäpp den sista veckan och då eldade vi dygnet runt för att inget skulle frysa. Det svåraste är ändå det sanitära när man inte har något vatten. Vi hämtade vatten från sjön i stora tråg.”

Ett körfält på väg 30 öppnades under söndagen. Men trafiksituationen var mycket riskabel under första veckan, med avkapade träd som stack ut i vägbanan.

Försvaret gjorde efter stormen sin största insats under efterkrigstiden. I Hagstad sattes en signalstation upp som stöd för telefonnätet och utrustad med nödtelefon. Bland de värnpliktiga som bemannade stationen fanns Rasmus Ekström och Emil Uleander från S1 i Enköping.

Leo är en ponny med änglavakt. Hur ska man annars förklara att han klarade sig helskinnad ur sitt fullständigt raserade stall. Leo bodde i ett eget skjul i kanten av storskogen. När familjen Svensson i Hösatorpet, som var borta under stormnatten, äntligen tagit sig hem syntes ingenting av varken Leo eller hans stall. "Jag var helt säker på att han var död, det låg fem, sex granar över hans skjul", berättar Åsa Svensson. Men plötsligt hördes Leo gnägga. Med motorsåg lyckades man få fram Leo, som stod längst in i den enda hörna av stallet som klarat sig. Han ruskade på sig lite, såg helt oberörd ut och undrade om det inte var dags för mat snart...

Så kan det vara att leva utan ström 2005. Men förutsättningarna är förstås olika för alla. I en del hem klarar man sig tämligen bra. Många har spisar och kakelugnar att hålla värmen med, kanske en kokspis att laga maten på. De som har brunn med handpump klarar även att få vatten.

I andra hushåll har man ingen värmekälla alls och kanske djupborrad brunn. Under sådana förhållanden är det inte svårt att förstå att en och annan valde att bo hos släkt och vänner tills strömmen var tillbaka.

"Vi klarade oss rätt bra", berättar Torsten Persson i Lädja. "Vi kunde värma huset, laga mat på kokspisen och hämta vatten hos grannen. Vi kan inte klaga. Men efterhand började det ta på humöret. När vägarna röjts upp körde vi över både Lövhult och Bjursjö. De avsågade stamarna och rotvältorna bildade ett otäckt månlandskap. Jag led med alla skogsägare. Stormen väcker en blandning av känslor. Först tänker man att detta är inte klokt. Samtidigt är det häftigt att få uppleva nåt sånt här."

Skogsarbete med förhinder. Språkförbistring och ett sankt skogsparti orsakade det här haveriet, när stormskogen skulle upparbetas i Holma.

Elaggregat var något som varje smålänning lärde sig stava till under den här tiden. Alla som lyckades komma över ett sådant tog chansen. Efter några dagar stod elverken och puttrade lite varstans.

Bygdegården förseddes snart med reservkraft och fungerade som värme-stuga för strömlösa under flera veckor.

Påfrestande tid för skogsägarna

För skogsägarna var inte svårigheterna över när vägarna var röjda och strömmen kommit tillbaka. Det var då det verkliga arbetet började.

I våra trakter kom upparbetningen snabbt igång. Många skogsägare började så smått arbetet på egen hand, men de svåra stormfällorna måste tas med maskin. Plötsligt var det många olika språk som talades i Bergs skogar. Det kom skogsarbetare från Schweiz, Österrike, Polen, Tyskland, Finland, Norge...

För Peter Ericson, skogsägare och entreprenör i Hagstad, vändes allt upp och ner den där söndagsmorgonen:

"Den första tiden var chockartad. Jag förstod direkt på söndagsmorgonen hur illa det var. På ett stycke vid Hagstadsvägen som vi gallrat en vecka tidigare stod inte ett enda träd. I söder vid Holma var det helt ljust.

Jag började direkt boka folk och maskiner, i den mån det gick. Den första veckan röjde vi vägar och ledningar natt och dag. Då var jag trött. Min mobil fungerade i stort sett hela tiden och telefonen ringde oav-

brutet till långt in på nätterna. Folk grät i telefonen. Andra var påstridiga på ett sätt som man inte var van vid att höra. Det var väl chocken som gav många konstiga reaktioner.

Ju bättre skog desto hårdare har stormen tagit. Värst har det tagit i blötare områden och där det varit lite höglänt. Välskött skog har drabbats hårdast. Men egentligen stod ingenting pall i den värsta vinden.

Jag har i princip bara jobbat åt gamla kunder under den här tiden. Det räckte gott och väl eftersom det var hårt drabbat just här. Vid sidan om det vanliga har jag varit arbetsledare för utländska arbetslag åt Rörvik. Totalt har jag nog tagit hand om minst 100 000 m³. Jag tror vi har huggit upp 40 000 m³ i bara Holma, Hagstad och Ramsås. Det blir stora volymer på bara några ställen.

På sikt är det här ett stort ekonomiskt bortfall för alla skogsägare. Man får den inkomst nu, som man kanske skulle haft om 15 år. Det blir skevt. I min egen skog har mycket blåst ner som skulle vuxit 30-40 år till, sånt som jag skulle avverkat som pensionär. Det går inte att reparera. Men det är bara att ta nya tag och börja plantera.

För min egen del blir det inte bara gran, jag har redan planterat lite lärk. I fuktiga marker med självföryngring kommer mer björk, den kan vi ta vara på bättre. Det gäller att läsa naturen. Sen tror jag att många lärt sig att inte spara på färdig skog, utan avverka lite tidigare.

Det har varit ett speciellt år. Jag vågar inte räkna hur många timmar man lagt ner.

Totalt sett har det ändå gått bättre än man kunde tro. Det är lätt att vara efterklok, men vi har fått ut mycket virke på kort tid. Nu hugger vi stående skog och rättar till i söndertrasade bestånd, det var det ingen som trodde för ett år sedan.

Det finns nog inget farligare arbete än att kapa loss. Men ingen av mina killar har skadat sig allvarligt. Det får man också vara tacksam för.

För mig har skogen varit både arbete och fritid, men det är inte roligt att gå i skogen längre. Det ger ingen tillfredsställelse att gå på ett hygge. Skogen där man känt varje kvadratmeter och kunde säga precis var det var man sköt första haren – den går inte att känna igen. Sånt får man inte tänka för mycket på.

Jag tror det kan vara värre för äldre skogsägare, de som planterat, gallrat och röjt för att nu se sitt arbete förstört. Det är hårt. Det är inte det ekonomiska det handlar om – utan att man mist skogen.”

Vardagsliv utan ström...

Mysig fikastund i strömlös skymning hos Perssons i Lövhult.

Det mesta går att ordna även utan ström. Umgänget med grannarna blev annorlunda, men på många håll mer intensivt än vanligt.

Nödvändiga attribut: stearinljus, ficklampor, batteriradio, vedspis eller spritkök, vattendunk, raggssockar – och allra helst ett eget elverk!

Magnus Haggren rustad med ficklampor och ljus.

Erik Andersson med elaggregatet redo.

Vedspisen var guld värd för Lena Johansson de strömlösa dagarna.

Moa och Simon Thörn bäddar ner sig vid mormors och morfars spis.

Barnens bilder och berättelser

Hembygdsföreningen har efterlyst berättelser och bilder från stormen. Flera bidrag kom från barn i årskurs 5 och 6 vid Lammhults skola. Ronja Haufe, Björkebergslund beskriver stormnatten som hon tillbringade hos kompiserna Annika Söderlund i Vinninge. Oscar Stern i Källehult berättar om ett par strömlösa veckor.

”Natten gick och gran efter gran föll”

av Ronja Haufe

– Kolla vad det blåser, sa Annika och tittade storögt ut genom köksfönstret.

– Oj, vi måste gå ut och titta, svarade jag. Vi tog på oss skor och jackor och gick ut. Vi gick ner för trappan och bort till ladugårdsplanen. Annika klättrade upp på en gammal granstam och sträckte ut armarna. Jag gjorde likadant men stammen var blöt och vi höll på att blåsa omkull.

– Hur ska vi komma ner nu då? sa jag och kollade ner på stammen under mina fötter.

– Vi får väl hoppa eller något! sa hon och tog sats och hoppade. Hon landade säkert och tittade på mig.

– Hoppa ner nu! Det gick ju bra för mig!

Det började regna och de hårda vattendropparna slog mot våra ansikten. Jag tog sats och hoppade. Annika höjde ena handen för att kunna se.

– Kan vi inte gå in igen? Jag är redan helt genomblöt, sa jag och tog tag i mitt blöta hår och drog det bakåt.

– Ja! Jag är också jätteblöt svarade hon.

Vi började småspringa mot huset samtidigt som vi pratade lite. Gång på gång var jag tvungen att dra tillbaks mitt hår, men trots mina insatser blåste håret bara fram i mitt ansikte igen. Vi tävlade om att komma först in i huset, jag vann. Vi tog av oss de genomblöta jackorna och skorna och hängde dem vid elementet. Just då hade vi ingen aning om att det var sista gången vi skulle se de praktfulla granarna runt Vinninge.

Jag tittade på klockan, den var nästan nio. Annika och jag satt i köket och spelade flaggspelet. Strömmen hade precis gått och vi skulle fika. Helen

Matilda Kanstedt ritat hur vägen blockeras av träd när de var på väg från pizzerian.

och Thomas hade dragit in köksbordet från fönstret efter en lång diskussion med Annika, ifall en gran skulle ramla där och det skulle gå sönder. De hade också dragit ner alla rullgardiner så att de skulle skydda ifall en gren kom in genom fönstret. Helen plockade fram kringlor och honung på bordet och precis som jag skulle ta en tugga av den goda kringlan med ett tjockt lager honung på, hörde jag något som skrapade mot väggen och sedan en högljudd duns.

– Vad var det? Thomas ställde sig upp och hämtade en ficklampa. Jag hade fått en liten, silvrig ficklampa av Annika innan, så jag lyfte försiktigt på gardinen och lös ut i den kalla, regniga och mörka natten. I den svaga strålen från ficklampan kunde jag se en stor grangren vaja fram och tillbaka i vinden precis framför fönstret. Thomas tittade också ut och såg den stora granen som låg strax intill husväggen.

– Oj, titta det har ramlat en gran tätt intill huset. Helen ryckte till och strax stod vi alla fyra och tittade ut genom fönstret.

Vi åt chockade upp våra kringlor och torkade av alla smulor från bordet. Natten gick och gran efter gran föll. Det var kallt så vi fick sova i sovsäckar och under flera lager med filtar. Den natten kunde jag inte sova så mycket.

För hela natten susade vinden genom väggarna och gjorde så att tavlorna skakade.

– Är du vaken? Jag tittade på Annika som låg vänd mot väggen.

– Ja, det är jag, viskade hon tillbaka och vände sig om. Jag kröp ner i sovsäcken så jag kunde nå botten, tog sats och reste mig upp.

– Vad gör du? frågade Annika och tittade fundersamt på mig.

– Jag ska kolla granarna, sa jag och hasade mig mot fönstret.

– Vad coolt!

– Vad då? Hon ställde sig upp trippande på tå fram till fönstret.

– Kolla, alla granarna har ramlat, sa jag och pekade där ”granhäcken” förut hade stått.

– Nu har vi i alla fall en fin utsikt! sa hon.

– Frukosten är klar, flickor! Thomas kom in i rummet och tittade på oss där vi stod och tittade genom fönstret.

– Vi kommer, sa vi i kör och tog på oss kläder. Jag hade minst tre lager med kläder för

det var kallt, mycket kallt. Resten av dagen spenderade vi åt att springa fram och tillbaka med vatten från brunnen till huset, elda i kakelugnarna med massor av ved och kolla hur många träd som hade ramlat. Elledningen hade gått av på flera ställen och bara i trädgården hade det ramlat nio granar. Överallt låg granar, stora som små, och på vissa ställen såg det ut som en stor virvelvind hade dragit fram.

Vi förblev strömlösa i två veckor efter stormen och telefonen gick inte heller att använda. Jag var i värmestugan några gånger, men oftast var jag tvungen att hjälpa till med att elda och bära ved. Men när det plötsligt blixtrade till i lamporna och strömmen kom tillbaks dansade jag glädjedans och duschade sedan i flera timmar.

Albin Larsson har ritat hur träden föll.

”Den natten kunde jag inte sova så mycket. För hela natten susade vinden genom väggarna och gjorde så att tavlorna skakade.”

”Efter några dagar köpte pappa elverk. Då kunde vi ju i alla fall titta på tv.”

av Oscar Stern

Jag såg på tv att dom varnade för storm. Men jag tänkte att det blir väl inte så farligt. Men, ja, vi vet ju alla hur det blev. Strömmen gick ett par gånger under kvällen innan den försvann för en lång tid.

På kvällen när strömmen hade gått så spelade vi spel. Vi skulle gå ut med hunden innan vi la oss. Då hörde vi hur det knakade när träden blåste ner. Vi hörde också hur takpannorna på ladugården gled ner och krossades. Vi lös runt lite med ficklamporna och då såg vi locket till soptunnan en bit bort som alltid blåser iväg när det är storm.

Sen gick vi in och la oss men det var inte lätt att somna för det kom hela tiden en massa grävmaskiner med skördaraggregat. Dom hade varningslampa som lös upp i rummet hela tiden.

Vi kände några som var ute och körde som inte kom hem förrän nästa dag. Då fick vi veta att hos min farmor och farfar hade taket flugit iväg. Så pappa skulle åka och hämta min farbror så att dom kunde sätta en presenning över hålet.

Vi kom inte fram till honom för det hade blåst

ner en massa träd vid Berg. Då provade vi att köra över Lövhult, men det gick inte heller. Den sista chansen var vid Bråt. Men där låg det också träd i vägen, så vi fick ta hjälp av vår granne Anders, men det var svårt att få dit presenningen. Till slut gick det.

Sen när vi kom hem så bjöd vi alla på Bullens korv, även några som hade ström. Låter kanske lite dumt men så var det.

Efter några dagar köpte pappa ett elverk. Då kunde vi i alla fall titta på tv. Det var lite skönare. Vi har kaminer så vi hade det inte så kallt. Och så lagade vi mat på en vedspis, då var det också grejat, med maten alltså.

Sen, ungefär efter tre veckor, så kom jag hem som vanligt efter skolan och det var ingen ström. Efter en stund ringde farmor och sa att dom hade fått ström. Då skulle jag sätta på huvudströmbrytaren och vips hade vi också ström. Nästan det första jag gjorde var att spela datorspel. Skönt att inte behöva sätta på elverket när man behöver lite el, väldigt skönt tycker jag.

*”Vi kände några som
var ute och körde som
inte kom hem förrän
nästa dag.”*

Skogsbruket efter stormen

av Anne-Li Fiskesjö

Anne-Li Fiskesjö, sedan många år bosatt i Ernatorp, var vid tiden för stormen chef för Skogsvårdsstyrelsen i Jönköping-Kronoberg. Här sammanfattar hon stormens verkningar på skogen i stormområdet och i Berg. Hennes framtidsbild är, trots allt, ljus.

Januaristormen 2005 kommer det att berättas om i många år. Över en natt blev det strömlöst, telefonlöst och många vägar ofarbara. Många skogsägare förlorade värdefulla skogsskiften och byggnader. Och alltihop var vindens men också skogens fel. Med en stormstyrka över 40 m/s över den mest skogrika delen av Sverige är det inte konstigt att det fick konsekvenser för infrastrukturen. Det får också konsekvenser för skogen och virkesindustrin på flera sätt men de första månaderna var fokus självklart inställt på att hjälpa människor och djur i nöd och på att få samhällets infrastruktur att fungera igen.

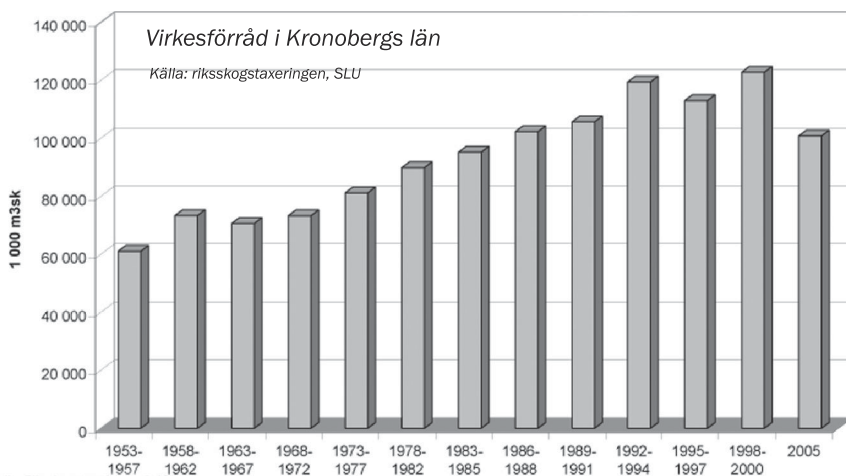
Stormen är en sådan händelse som alla har ett eget minne av och kan berätta: ”Det var då när jag...” Själv hade jag med min familj varit i Höörs kyrka i Skåne på barndop av min brorson Albin när vi i bilen på väg 23 utanför Älmhult började inse vid 19-tiden när granarna föll från båda håll över vägen att vi sannolikt inte skulle kunna fortsätta hem till Ernatorp den här kvällen den 8 januari. Vi övernattade som många andra på IKEA:s värdshus i Älmhult där det fanns både ström och vatten och vi kunde ringa till anhöriga och meddela att allt var bra. Det var en märklig söndag den 9 januari att resa genom länet, längs väg 23 till Gottåsa och sedan 126 till Bredhult och så småningom den lilla nyröjda vägen över Ramsås och Holma hem till Ernatorp. Vägarna norrifrån genom Bredhult och Berg respektive söderifrån genom Ör över Svanås som vi brukar åka hem var spärrade av stora ”brötar” av mäktig fälld granskog. Resan bjöd på skrämmande utsikter och insikter. Många växtliga skogsbestånd var knäckta på mitten som i ett krigslandskap. Att alla länsbor skulle påverkas på mer eller mindre allvarliga sätt stod klart tidigt.

Nu när detta skrivs är läget mycket bättre än många vågade hoppas i januari 2005. En viktig förklaring är att bygemenskapen och det frivilliga engagemanget har fungerat på ett fantasistiskt sätt på landsbygden, så också i Bergs socken. Myndigheter, skogsföretag med extra arbetskraft från hela norra Europa och infrastrukturföretag har gjort stora insatser men den småländska kämpaglöden är den viktigaste förklaringen till att stormen Gudruns effekter bemästrats så effektivt. Grannar i glesbygden har tagit hand om varandra och sin skog i ledningsgator och över vägar och många har löst nya problem i en ström- och telefonlös vardag.

Stormskadorna i skogen i länet

Skogsvårdsstyrelsen uppskattade redan dagarna efter stormen skadorna i Kronobergs och Jönköpings län till 25 miljoner m^3sk respektive 15 miljoner m^3sk , uppskattningar som står sig än idag efter flera inventerin-

Not 1. Skogskubikmeter, m^3sk , är volymen av träd från stubbe till topp med bark men utan grenar. Att siffrorna på hur mycket som upparbetats och transporterats ur skogen och lagrats på upplag m m ligger på olika nivåer i olika rapporter beror på att man mäter virke på olika sätt i skogen och vid industrin. Enheten, m^3sk , m^3fub (fast under bark) eller andra måtenheter, är därför viktiga att hålla reda på när man jämför siffror och de måste ofta räknas om till samma enhet för att kunna jämföras.

gar. *Se Not 1*. Vissa fastigheter har drabbats mycket hårt och ibland hela byar, särskilt i västra delen av Kronobergs län. Ur länsperspektiv har vi när det gäller virkesvolymen flyttats tillbaka till 1980-talet. Av figuren ovan kan man konstatera att virkesförrådet i Kronobergs län fördubblats mellan 1950 och 2004. Detta är en av förklaringarna till att stormens verkningar slog så hårt men det betyder samtidigt att vi har fantastiska produktionsmöjligheter i Småland för att reparera de skador som stormen Gudrun orsakat i skogen. Det gäller även i de områden där virkesförrådet minskat till nivåer där de var i början av 1900-talet. Det är stor skillnad på den förnyelsebara naturresursen skog och på de tekniska anläggningarna el- och telefonledningar när det gäller möjligheterna till återskapande.

Stormskadorna i skogen i Bergs socken

Stormens effekter i Bergs socken följer ett mönster som är mycket likt hur resten av stormlandskapet drabbades där Kronobergs län och särskilt trakterna kring Eneryda låg i ”stormens öga”. Granskogsrika, högproduktiva marker, särskilt i höjdlägen eller på blöta marker, drabbades värst. Skogsbestånd med mer än 70 procent gran är klart vanligast bland de skadade skogsbestånden. Äldre skog har drabbats mer än yngre. Skogar öster om öppna ytor som sjöar och odlingsmark har drabbats eftersom den förhärskande vindriktningen normalt är från sydväst, så också under stormen. Nygallrade områden har skadats mer än områden som gallrades för mer än

10 år sedan, bland annat för att i de senare har rotsystemen anpassat sig till nya förhållanden.

Den sydvästra delen av Bergs socken har högst bonitet, cirka 8,6 m³sk. *Se Not 2.* Eftersom dessa marker under större delen av 1900-talet oftast utnyttjats för produktion av planterad grandominerad skog har skogen blivit högvuxen och tät. Det är också i denna del av socknen vi har höga höjder (upp till 250 m ö h) som öster om odlingslandskapet i väster fått ta emot hårda vindbyar under stormen. Högvuxen grandominerad skog i ett utsatt läge i landskapet är den mest skadedrabbade skogstypen. I sydost i Berg är boniteten lägst i socknen (även om produktionsförmågan ändå är hög, cirka 6,5 m³sk per år och hektar). Naturligt nog består skogen där också av mer blandade trädslag vilket i sig innebär en riskspridning. Och skadorna är märkbart mindre än i väster.

Not 2. Bonitet betyder markens skogliga produktionsförmåga där t ex värdet 8 betyder att 8 m³sk produceras per hektar och år. Vid en nedre gräns, en produktionsförmåga om 1 m³sk/år och ha, klassas marken som impediment = så lågproduktiv skogsmark att den inte taxeras som skogsmark utan klassas som myr, hällmark eller berg. De högsta uppmätta boniteterna här finns i södra delen av Kronobergs län och ligger på 10–12 m³sk/år och hektar.

Flyginventeringar mm

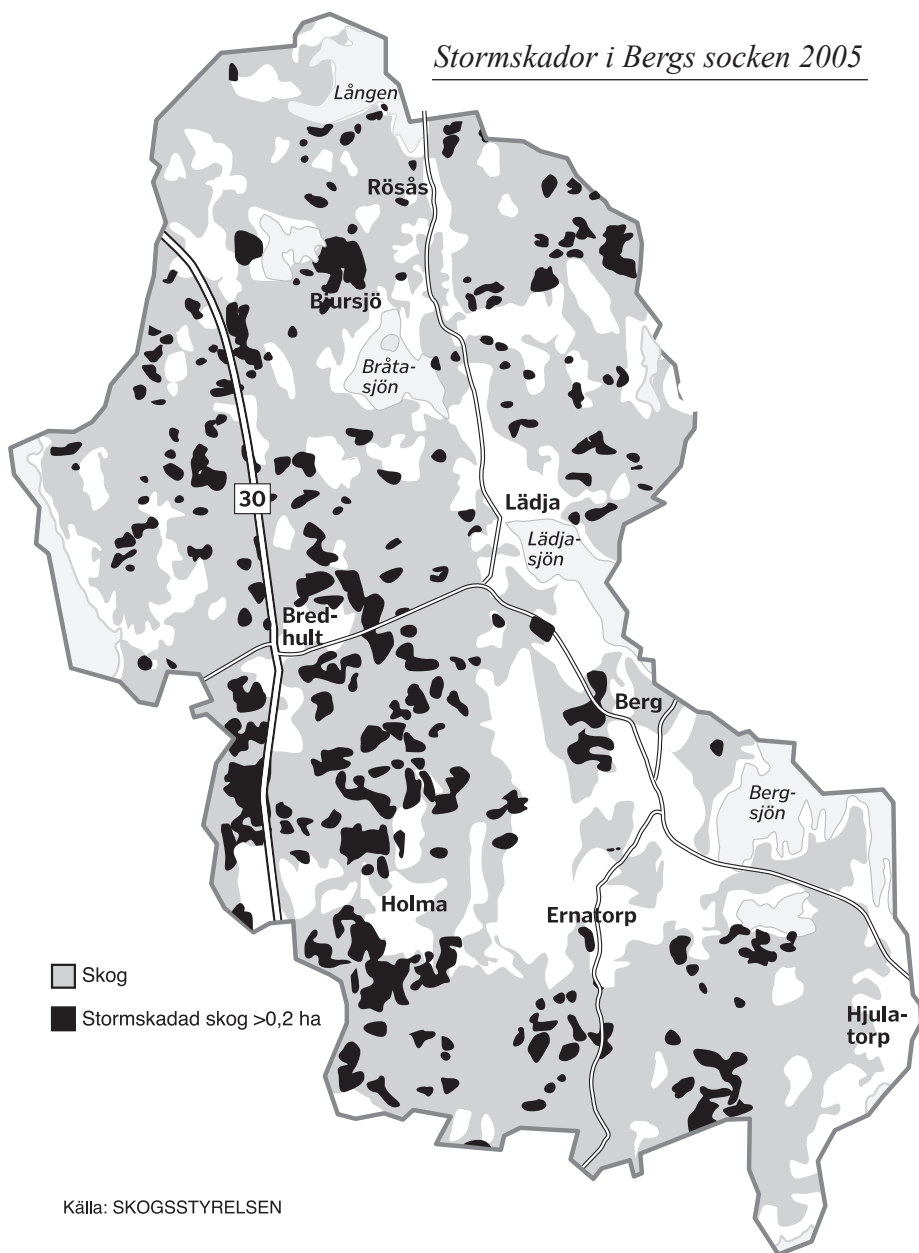
Stormskadorna i skogen har kartlagts i flyginventering, satellitbildsinventeringar och nu pågår radarfotografering för att få reda på var de största ännu obearbetade stormfällningarna finns kvar. Resultaten kommer i mars – april 2006 och blir underlag för Skogsstyrelsens riktade råd om upp- arbetning av större stormfällda områden som kan utgöra en risk för spridning av skadeinsekter.

En så kallad förändringsanalys mellan satellitbilder före stormen och efter ger den bild över Bergs socken som kartan visar. De svarta områdena är stormskador som är större än 0,2 ha, alltså visas stormskadade områden som är större än en yta omfattande ungefär 20x100 meter.

Information

Information är viktigt i krissituationer. Informationsmöten och rådgivning i skogen har hållits i en sällan skådad omfattning, under 2005 har Skogs- vårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg faktiskt statistiskt sett träffat alla

Stormskador i Bergs socken 2005

De svarta fälten visar stormskador större än 0,2 hektar. Sydvästra delen av Bergs socken, som har den högsta boniteten och ligger högt, har drabbats värst.

markägare i regionen som äger mer än 5 ha skog, nämligen 40 000 personer. Men i verkligheten har ju, t ex som många Bergbor, de mest drabbade gått på flera olika informationsmöten där också andra aktörer som försäkringsbolag, kommunen och skogsföretag deltagit och de har dessutom fått rådgivning och/eller skadebesiktning i fält.

Regeringsuppdrag

Skogsstyrelsen har fått två större regeringsuppdrag med anledning av stormen, dels att göra en analys av stormens orsaker och konsekvenser, dels att förbereda åtgärder mot storskaliga insektsangrepp, framförallt av granbarkborre. Lagringsstöd och återbeskogningsstöd ska också den nya myndigheten Skogsstyrelsen administrera. Närmaste kontor för svar på alla frågor om detta för Bergbor är fortfarande i Växjö.

Analysprojektet ska redovisas i slutet av april 2006 och det är ett stort arbete som gjorts i samarbete med många aktörer i olika delprojekt för att tydliggöra effekter och konsekvenser av stormen och ge rekommendationer för att förbättra beredskapen och minska riskerna för skogsskador i framtiden.

Hot från granbarkborren

Granbarkborren är en mycket liten skalbagge (5 mm) med för vårt land unik massförökningspotential. Den lever i granar där honan gräver modergångar och lägger ägg under barken. Svärmning kan ske två gånger per år. Om tillgången på färsk död granved är god kan förökningen ske snabbt och i värsta fall 10–20 dubbla antalet barkborrar. Om de flesta klarar vintern finns risk för massförökning våren och sommaren därpå. När granbarkborrarna blir många och det inte finns några skadade träd att ge sig på, då angriper dom istället den friska skogen. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) har gjort scenarier som visar att även om ”bara” några miljoner m³ sk stormgranvirke ligger kvar i skogarna över sommaren 2006 är risken stor för skador på mångdubbla volymer åren därefter.

Inventeringsresultaten från sensommaren 2005 visar att granbarkborrestammen är relativt låg och i kombination med att 90 procent av virket nu bedöms vara upparbetat ser det ljus ut vad gäller riskerna för storskaliga angrepp. Men faran är inte över och för att upparbetningsprocessen ska avslutas innan insekternas svärmnings- och förökningstid börjar har Skogsstyrelsen med stöd av skogsvårdslagen inrättat s k bekämpningsom-

Ett år efter stormen är 90 procent av stormvirket upparbetat och riskerna för granbarkborreangrepp har minskat.

råde inom de stormdrabbade länen där hela Kronobergs län ingår. Färsk död granved får inte finnas i större ansamlingar än 3 m³sk (vilket betyder 4–5 normalstora granar) i den produktiva skogsmarken efter den 15 juli 2006. Även massavedsvältor vid skogsbilvägar måste transporteras bort så att de inte kan utnyttjas av granbarkborrarna.

Hösten 2005 höll Skogsvårdsstyrelsen tillsammans med andra aktörer flera informationsmöten för markägare bl a med den kände skogsinsektsforskaren Åke Lindelöw från SLU för att diskutera risker och motåtgärder. Kort kan sägas att virkesvolymen av färsk död granved samt hur denna är fördelad i landskapet har stor betydelse för angreppsrisk. En annan mycket viktig faktor är väderleken. Varma och torra somrar är gynnsamma för granbarkborren. Ju mer stormvirke som forslats till industrin före sommaren desto bättre. Viktigt är också att skilja på den riskved som färsk gran utgör å ena sidan och död ved av andra trädslag än gran och stormfällida granar som legat mer än två år i skogen å andra sidan. Alla våra lövträd och dessa äldre barrträd kan *inte* massföröka insekter. Däremot är de mycket

viktiga, till och med en bristvara, för den biologiska mångfalden i skogen. Låt därför avbrutna aspar stå kvar, men ta ner de granar som står och lutar sedan stormen och kanske t o m har fått brunt mjöl från barkborregångar på stammen.

Skadebesiktningar

Skogsvårdsstyrelsen omprioriterade liksom många andra sin verksamhet och budget i februari för att skapa utrymme för stormrelaterad information, kurser i säker motorsågshantering i stormskog, skadeinventering och skadebesiktning samt planering för beredskap mot skogsbrand tillsammans med kommunernas räddningstjänster under framförallt första halvåret 2005. Även om endast 40 % av skogsmarken i Kronobergs län var försäkrad mot stormskador så har bl a Skogsvårdsstyrelsen besiktigat tusentals stormskadade områden därför att försäkringsbolagen var angelägna om att få hjälp med snabba, enhetliga besiktningar.

Framtiden

Snabbare än många anade har frågorna om framtida skog och skogsbruk kommit upp. Flera ambitiösa markägare har redan planterat de tidigast uppröjda stormhyggena vilket är klokt med tanke på att tillgången på plantor minskar och risken för konkurrerande hyggesvegetation ökar de närmaste åren.

Den viktigaste förklaringen till den stora ökningen av virkesförrådet i Kronobergs län under 1900-talet heter gran. Det är ett trädslag som växer snabbt på många olika marker, drabbas av få skador och har en säker marknad. Men granen förmörkar Småland och gran på fuktiga marker och i höglägen är nu mest skadedrabbad av stormen. Den biologiska mångfalden i Småland är egentligen under flera hundra år anpassad till en blandskog av tall, gran och olika lövträd i ett ljusare landskap.

Även om flertalet stormhyggen kommer att föryngras med gran eller blandskog av tall och gran så innebär det nya återbeskogningsstödet från regeringen goda möjligheter särskilt för dem som vill satsa på lövskogar intill sjöar och vattendrag, kring byar och öppna marker och på särskilt lämpliga t ex ädellövskogsmarker som det ju också finns i Bergs socken. De som på detta sätt väljer att återbeskoga med löv och kanske dessutom väljer fram lövplantor vid röjning och gallring på de granplanterade ytorna gör goda insatser för miljön och minskar risken för framtida större

Även om flertalet stormhyggen kommer att planteras med gran, så får skogsägare som vill satsa på lövskog eller blandskog större möjligheter.

stormskador. Landskapet blir ljusare, försurningen hindras, den biologiska mångfalden får nya områden att sprida sig i, och på lång sikt får den framtida träförädlingsindustrin i Småland mer att välja på än de vanligaste trädslagen gran, tall och björk. De nya EU-stöden som ska gälla från 2007 har föreslagits innehålla både stöd till småskalig träindustri och till miljöinriktade satsningar inom skogsbruket utöver stöd till jordbruksmarken.

Tiden läker

Ett stort intresse för att beställa nya skogsbruksplaner märktes redan under stormåret. Detta är ett tydligt tecken på det långsiktiga ansvarstagande som, tillsammans med goda produktionsförutsättningar, är en viktig förklaring till Smålands virkesrikedom. Att kartlägga hur skogsfastigheten ser ut, vilka skötselåtgärder som är mest angelägna, vilka olika värden som finns på fastigheten och hur man kan minska risken för stormskador är en av de bästa investeringar en markägare kan göra. För dem som före stormen hade en relativt ny skogsbruksplan (3–5 år) blir det billigare att revidera den än att göra en helt ny eftersom kartmaterial och en hel del fältarbete kan sparas in.

Det är min övertygelse att tiden läker sårn efter stormen Gudrun. Framtiden står redan och knackar på dörren. Nu finns många möjligheter att positivt påverka framtidens skog!

Stora stormskador på Bjursjö

av Göthe Brorsson

Stormen Gudrun gav Stiftelsen Gustafs Bjursjö helt nya förutsättningar för skogsbruket. Huvuddelen av den äldre ekonomiskt värdefulla skogen föll, skriver Göthe Brorsson, styrelseledamot i Stiftelsen Gustafs Bjursjö.

Bjursjö skog utgörande 50 hektar, är belägen mellan de båda sjöarna Bråtasjön och Hacksjön som sammanbinds med en vacker bäck. Speciellt för Bjursjös skogsmark är de fina små kärren och våtmarksområdena, totalt åtta procent av arealen.

På huvuddelen av skogen har det varit utmarksbete som gett en gles och luckig skog med lövinslag. Efterhand som betet flyttades närmare gården fick självföryngringen av gran stor betydelse. Lövet hölls tillbaka av betesdjuren. En trolig föryngringsmetod var även skogssådd av tall- eller granfrö.

Efterföljande skötselåtgärder, med röjning och gallring, prioriterade granen. Skogsmarken är bördig och har en bonitet på 8,9 m³sk per hektar och år. En medveten satsning på att skapa virkesrika granskogar pågick under närmare 100 år. Under tiden har plockhuggning tillämpats. Det innebar att de grövre träden togs i första hand, ibland hela grupper. Därmed skapades gläntor och träd i olika åldrar vilket gynnade skogsbetet.

Avverkningen i skogen har präglats av ålderdomliga metoder: huggning med yxa, bågsåg och stocksåg, handbarkning med barkspade, utkörning med häst genom hamling och kälke. Skonsamma vinteravverkningar har gjort skogarna rötfria.

Före stormen Gudrun

På fastigheten fanns ca 13 500 m³sk eller 270 m³sk per hektar, vilket var cirka 100 m³sk per hektar över medeltalet i länet.

Trädslagfördelningen var 84 procent gran, sju tall, sju ordinärt löv och en procent ädellöv. Granen hade fått växa upp tätt och gallrats ofta med små virkesuttag, vilket gav hög virkeskvalitet. Nyligen hade blädats på cirka 8 ha och delar av den skogen har motstått stormen bättre än övrigt.

Speciellt för Bjursjöskogen är de många gamla björkarna som Gustaf lät

stå kvar, insprängda i granbestånden.

Bjursjö hade under en period 1997–1999 stora angrepp av den åttatandade barkborren. Vi ökade då intensiteten på upp-arbetning av färskt stormfällt virke och använde i ganska stor skala det naturliga systemet med fångsträd. Dessa transporterades bort före barkborrarnas kläckning.

Efter stormen Gudrun:

Huvuddelen av all äldre och ekonomiskt värdefull skog ca 9 000 m³sk fälldes av stormen den 8 januari 2005. Nu återstår mest klenare skog och utspridda småbestånd som kan drabbas av kommande stormar.

Stiftelsen har nu som uppgift att skapa framtidens skog på den cirka 25 ha stora kalmarken. Målet är att utifrån den gamla markanvändningen få en olikåldrig artrik blandskog med lokal härstamning och rikt lövträdsinslag. Vi planerar även att plantera ek på lämpliga delar på gården.

Föryngringen i övrigt inriktas främst på självföryngring. Avsikten är sedan att styra trädslagsfördelning vid kommande röjning och gallring.

Nya biologiska värden skapas efterhand och gamla naturvärden som var beroende av den gamla skogen har försvunnit. Dock har vi lämnat kvar all tidigare död ved som fanns före stormen medan så gott som all färsk granved arbetats upp i produktionsskogen.

Stor vaksamhet måste hållas på viltstammar som kan hämma förekomsten av de ”små” lövträdslagen rönn, oxel men även tall.

Målklasserna ”naturvård orört” och ”naturvård med skötsel” utgör sammanlagt 12 hektar. På dessa bestånd står skogen huvudsakligen kvar, dock delvis stormskadad. Dessa bestånd kan därför behålla sin tidigare status med bra och framtidsinriktade naturvärden, förstärkta med något mer död ved.

Skogsbruket på Bjursjö ska präglas av:

- stor hänsyn till natur- och kultur miljö
- skogen och skogsmarken skall uthålligt ge en god avkastning
- småskalighet och god anpassning av åtgärder till ståndort med undvikande av markskador
- öppenhet att pröva ålderdomliga skogsbruksmetoder
- att gammal skog (över 120 år) alltid skall finnas på fastigheten

Tio stimulerande år på Lilla Björka

av Solveig Hammarbäck

Tio år har gått sedan Elin Wägners Lilla Björka blev stiftelseägt. Solveig Hammarbäck har varit stiftelsens sekreterare sedan starten. Hon berättar om tio intensiva, men stimulerande år.

Vi var många som fick hjärtklappning när vi en augustimorgon 1994 såg annonsen i Smålandsposten: Lilla Björka till salu! Längre hade vi kastat nyfikna blickar på det tillslutna huset, som vi visste hade så mycket att berätta om sin första ägare, Elin Wägner, och om det flitiga och betydelsefulla författarliv hon levt där. Vi såg nu en möjlighet öppna sig att kunna förvärva huset och låta det bli tillgängligt för alla som arbetar vidare med hennes genomgripande idéer om jämställdhet, fred och varsamhet med naturens tillgångar – idéer som idag är allmänt erkända och ännu aktuella än de var på hennes tid.

Det visade sig att många hade samma önskan, och innan året var slut hade över 600 000 kr samlats in, en stiftelse bildats och köpehandlingarna skrivits på. Entusiasmen var stor och förhoppningarna enorma på vad som nu skulle kunna uträttas. Som alla vet kommer det efter varje fest en vardag, och det finns all anledning att nu, efter ett decennium som ägare och förvaltare av Elin Wägners hus i Berg, ställa frågan: Hur gick det sen?

Byggnadsminnesförklarat hus

Som alla husägare måste även stiftelsebildarna (Bergs hembygdsförening, Bergs sockenråd, Elin Wägner-sällskapet och lite senare även Smålands Akademi) genast försöka åtgärda de akuta byggnadsproblemen, d.v.s. taken. Länsantikvariens byggnadsantikvariska utredning var till god hjälp, och när sedan länsstyrelsen beslutade att byggnadsminnesförklara Lilla Björka kunde vi räkna med att få rådgivning och finansiell hjälp vid den fortsatta renoveringen. Tack vare försäljningen av Sven Ljungbergs mapp med tre träsnitt har vi klarat arbetena utan att behöva ta lån.

Det visade sig att vi inte bara hade köpt Elin Wägners hus utan också fått en arkitektonisk pärla, ritad av arkitekt Carl Bergsten, som de senaste åren alltmer uppmärksammats som en av de viktigaste svenska arkitekterna under 1900-talets första tre decennier. Just i år kommer Bonnie Festins stora bok om Carl Bergsten ut, och där lyser Lilla Björka med sina fina proportioner och omsorgsfulla detaljer i kapp med sina mer påkostade och storslagsmässiga kusiner runt om i landet. Bergborna kan verkligen vara stolta över Elins och Carl Bergstens ”smålandsstuga”.

Som på Elins tid

Det stod från början klart att renoveringarna skulle gå ut på att återställa huset så mycket som möjligt så som det såg ut på Elins tid. Under två somrar, 1996 och 1997, utfördes det mesta av arbetet genom byggnadsvårdsläger i regi av Svenska byggnadsvårdsföreningen.

I Elins arbetsrum och sovrum plockades de äggoljetemperamålade väggarna fram och genom en överenskommelse med hembygdsföreningen kunde arbetsrummet återfå en stor del av sina ursprungliga möbler, som hittills funnits utställda på hembygdsgården. Svenska Akademien bidrog till återställandet av arbetsrummet med 25 000 kr, så det stod klart att man även där var intresserad av idén om att göra Lilla Björka till ett öppet kulturhus för alla.

Mellan 1998 och 2002 fortsatte renoveringarna med bottenvåningens vardagsrum och pigkammare, och trapphallarnas väggfärg togs skickligt fram av konserveringskunniga målare. Samtidigt har förstås det nödvändiga yttre underhållsarbetet fortsatt med fönstermålning och renovering av balkonger.

Genom donationer av ursprungliga stolar och bord till matsalen har det nu blivit aktuellt för stiftelsestyrelsen att söka medel för återställande av detta rum, där arkitekt Bergsten har gått ifrån den småländska stugstilen och placerat ett stort fönster som tar in träden och grönskan i den omgivande parken. Det var förresten det som bekymrade Ria Wägners mest när hon 1998 besökte Lilla Björka för första gången sedan Elins död 1949: vart hade den milsvida utsikten över åkrar och ängar tagit vägen? Det är inte bara Lilla Björkas ekar utan även stora skogsplanteringar som hinner växa sig höga på 50 år.

Huset och dess underhåll och förbättring har förstås sysselsatt stiftelsestyrelsen en hel del. Men samtidigt har vi varit väldigt angelägna om att det

måste hända något på Lilla Björka för att vi ska kunna locka människor till besök. Därför började vi redan vårt första år med öppet hus och teaterkaféer med Mary Lou Ward, som så lämpligt är bosatt på promenadavstånd från Lilla Björka.

Ganska snart blev det en vana att inbjuda till föredrag vår och höst för att på det sättet markera säsongens inledning och avslutning. Därför har det under åren varit möjligt att i Lilla Björkas vardagsrum lyssna till Asta Erikssons minnen från Fogelstad och Sven Ljungbergs från sitt sommarboende i Tolg 1942 liksom även Lena Trojers hyllning till Flory Gate och Anna-Stina Kjellströms till de australiensiska aboriginkvinnorna. Katarina Dunér har visat hur Lilla Björkas arkitektur förhåller sig till den europeiska byggnadstraditionen, och Bonnie Festin har förklarat hur Carl Bergsten utvecklades som arkitekt. Teaterföreställningar med anknytning till Elin Wägner har gett anledning för regissör Judith Benedek och författaren Margareta Skantze att tala om hur de uppfattat Elin Wägners liv och verk.

Mer litteraturvetenskapliga aspekter har vi fått från Peter Forsgren och Maria Nilsson, Lundaforskare med småländska författare som specialitet. Elins brorsdotterdotter, Veronica Wägner, är den som dragit mest publik genom sitt föredrag om pelargonernas kulturhistoria, och lika stort intresse fick hon när hon under en weekend sommaren 2005 presenterade sin pelargonutställning på Lilla Björkas solveranda.

Sommarutställningarna

Men ett hus kan ju inte bara användas för enstaka föredrag någon söndags-eftermiddag, hur intressanta dessa än kan vara. Längre funderade vi på hur vi skulle kunna hålla Lilla Björka öppet dagtid under en längre tid och få både ortsbor och turister att återvända dit vid flera tillfällen. Lösningen blev årliga konstupställningar.

Det började med en skulpturutställning i trädgården den regniga sommaren 1998. Sex kvinnliga konstnärer visade sina verk i den exotiskt frödig grönska som omgav huset. Människor vandrade omkring i trädgården med paraplyer och färggranna regnställ, och alla beklagade de att inte huset var öppet, så att de kunde få se hur Elin Wägner hade bott. Så nästa sommar gjorde vi ett lyckat försök med en månadslång liten Siri Derkert-utställning med en anställd guide, allt finansierat av kulturbidrag från Växjö kommun och Kronobergs läns landsting. Siri Derkert var ett självklart namn för

oss inte minst sedan hennes barnbarn här deponerat en järnrelief ”Wäckarklockan”, ursprungligen tänkt som utsmyckning av Elin Wägners grav. En sommarutställning på Lilla Björka har nu blivit tradition, och vanligtvis har vi haft ca 1000 besökare varje sommar. Dessa har under åren som gått fått möta textila verk

Lena Cedergrens "Väntan" var ett av bidragen vid skulptur-utställningen 1998.

av Ulla Nordin och konstnärsparet Gunilla Skyttla och Raine Navin samt skulpturer av Lena Lervik – samtliga utövande konstnärer som själva varit närvarande vid vernissagen och berättat om sin konst och Elin Wägners betydelse för deras utveckling. Men vi har också lyft fram konstverk av äldre, bortgångna konstnärer, dels i en samlingsutställning med kvinnliga målares konstverk lånade från Smålands museum, dels i separatutställningar av Ann-Margret Dahlquist-Ljungbergs och Eddie Figges verk.

Det har visat sig att Lilla Björkas vardagsrum med sina blå väggar och silverfärgade tak passar utmärkt för mindre, väl sammanhållna konstutställningar, och vi har flera konstnärer som visat intresse för kommande somrar. Kravet vi ställer är förstås att konstverken håller god kvalitet men också att de på något sätt ska kunna anknytas till Elin Wägners verk och idévärld.

... i en fårahage

Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka kan alltså se tillbaka på mer än 10 års stimulerande arbete, där vår önskan att hålla Elin Wägners verk levande hela tiden stått i förgrunden. Vi vill tacka alla dem – enskilda och föreningar – som hjälpt oss i detta arbete och hoppas att vi tillsammans ska kunna fortsätta att locka fler människor att besöka den trakt som var så viktig för Elin Wägner att hon där lät bygga ”en smålandsstuga i en fårahage”.

Väder och natur 2005

av Erik Andersson

Stormen i januari och juli månads torka var de stora väderhändelserna under 2005. Erik Andersson, väderobservatör vid SMHI:s klimatstation i Hult, beskriver vädrets växlingar.

JANUARI

Året inleddes med barmark, vindstilla och en härlig rimfrost under morgontimmarna, sex minusgrader. Redan den 2:a kom milda Atlantvindar in med tilltagande styrka. Hela veckan förblev ovanligt blåsig med maxtemperaturer mellan tre och sju plusgrader och 38 mm regn fördelat under veckan.

Stormen 8 januari:

Sent under fredagskvällen den 7 januari kunde ett nybildat lågtryck skönjas nordväst om Irland. Ett knappt dygn senare hade det utvecklats till ett av de mest förödande oväder som vi känner till i Sverige. Den explosionsartade fördjupningen av lågtrycket berodde främst på att kall luft strömmade ner från Grönlandsområdet och stötte på mycket mild och fuktig luft nordväst om de Brittiska öarna. I gränszonen mellan luftmassorna var förutsättningarna för en häftig lågtrycksbildning ideala!

Resultat av stormen.

Lördag middag den 8:e nådde lågtryckets centrum sydvästra Norge. Stormkulmen nåddes lite senare under lördagen och natten till söndagen, när lågtryckets centrum passerade Sverige. Som värst rasade stormen över södra och mellersta Götaland, i orkanbyarna slets miljontals träd upp med rötterna eller knäcktes som tändstickor. 33 sekundmeter uppmättes vid Växjö flygplats. (Fakta hämtat ur SMHI:s Väder och vatten)

På söndagens morgon avtog vinden och landskapet var på många håll nästan oigenkännligt. Vägar var spärrade, el- och telefonnät utslagna, järnvägstrafiken lamslagen och människor chockade över den enorma

förödelser. Som mest var 415 000 hushåll utan ström. En vecka senare var antalet nere i omkring 50 000, men i de svåraste fallen kvarstod strömlösheten länge i de ensligt belägna gårdarna och byarna.

Hela januari förblev snöfri till stort gagn för röjningsarbetet. Sammanlagt föll 56 mm nederbörd i smält form.

FEBRUARI

De första tio dagarna fortsatt barfrost med nattemperatur mellan 3–9 minusgrader. Sjöisarna blev tjocka, med klar is ovanligt länge.

Den 10:e en busdag med regn hela förmiddagen som övergick i snö mot kvällen. Den 12:e ett nytt oväder med snö och blåst, som fortsatte ett par dygn. Den 14:e snöoväder som orsakade strömbrott för 10 000-tals hushåll i norra Götaland. Här i Berg klarade vi oss lindrigt undan. Snödjupet var nu 19 cm över de stormfällade skogarna.

Månadens sista hälft var stadig och rätt kall, den 28:e hela 17 minusgrader och snödjup på 26 cm. Februaris nederbörd 39 mm.

MARS

De första tio dagarna sträng kyla i hela landet, den 4:e mars hela 21 minusgrader här i Hult. Ingen nämnvärd snö föll. Den 11:e snöfall hela dagen. Mellan 15–17 mars rikligt snöfall och blidväder som övergick i regn och blåst. Det 40 cm djupa snötäcket sackade ihop betydligt.

En vecka kallt och soligt väder följde, sedan kom våren helt oväntat med höga dagstemperaturer. Långfredagen den 25:e, som egentligen är vårfrudagen, slog rekord med hela 14 plusgrader. Flyttfåglarna kom i rask takt, så som bofink, stare, trastar och sädgäss, under morgnar och kvällar sjöng koltrasten. Den mesta snön smälte bort från ängar och fält. Månadens hela nederbörd på 36 mm föll under bara en veckas tid, den 11–17 mars.

APRIL

Högtrycket från mars sträckte sig fram till den 5 april. Nätterna var kalla men dagtid höga temperaturer. Den 4:e kändes som en sommardag med 18,5 plusgrader. Isarna begynte släppa sitt grepp till glädje för änder och storskrak. Härlig trastsång och trummade hackspettar morgon och kväll. Vit- och blåsippor lyste redan i skyddade skogsbryn.

Efter den 6:e och drygt en vecka framåt en gråkylig och blåsig period, med dagar av härligt vårregn, dock i små mängder. Kring den 13:e låg tjälen ännu kvar i skogarna, men fälten var torra och tjänliga för begyn-

Kanadagäss och sångsvan vid Lädjasjön.

nande vårbbruk. Omkring den 15:e var vallarna gröna. Den 18:e såddes första kornet här i Hult. Månadens två sista veckor helt fria från nederbörd, önskeväder för alla lantbrukare. Nätterna var kalla med många frostgrader och grönskan kom därför inte igång riktigt. Endast 22 mm regn.

MAJ

Rätt kyligt och ostadigt. Inga större regnmängder, men lite skurar nästan varje dag. Ofta hördes åskan. Vissa dagar rätt varma och soliga, andra kalla med kyliga vindar, hagelbyar och flera minusgrader nattetid. Vårgrönskan utvecklades sakta och blomningstiden blev fördröjd. Dagarna runt pingst var det varmt och skönt med vitsippor och blommande körsbärsträd. Göken gol tillsammans med andra sångare. Efter den 25:e kom sommaren med 20-25 plusgrader. Naturen slog ut i full grönska.

Det var ganska torrt i jorden, underskott på regn under hela våren. Sammanlagt kom i maj 34 mm.

JUNI

Ett typiskt försommarväder med blåst och rätt många regndagar. Vårsådden växte fort och även vallskörden såg fin ut. Åska den 4:e. Den 14:e inleddes

en varmare period, slåattern kom igång och det blev pressade rullbalar till en början. Konvaljen blommade som bäst kring den 13 juni.

Veckan före midsommar blev torr och varm, fränsett kvällen den 21:e då ett åskväder drog över. Annars gick det att bärga en hel del torrt hö.

Midsommaraftonen var blåsig och varm och en del regn föll under natten och under förmiddagen dagen efter. Därefter kom ett högtryck som varade i nästan en månad. Nederbörds mängden under juni 52 mm.

JULI

Ett högtryck bestämde vädret under halva månaden. De åtta sista dagarna av perioden en värmebölja med temperaturer mellan 28–30 grader. Värmeböljan inleddes med fem dagars intensiv blåst. Detta resulterade i att torkan började bränna rätt rejält på torrare backar. Under dessa tre veckor som högtrycket varade blev man verkligen bortskämd på de ljusa sago- lika kvällarna. Den 10:e drog ett åskväder över men berörde inte Berg så mycket. Den intensiva värmen i kombination med torkan kändes hotfull ur brandsynpunkt, allt det kruttorra ris som avverkningsmaskinerna lämnade efter sig hade kunnat ge näring åt förödande skogsbränder. Naturen avhjälppte själv dessa farhågor. Natten till den 17:e föll 11 mm regn. Senare på eftermiddagen kom det värsta skyfall jag någonsin upplevt. Här i Hult kom endast 9 mm, men bara i Lädja föll 50 mm och i gränstrakterna mellan Berg och Tolg, där jag befann mig, kom hela 70 mm på några timmar. Norr om Rösås förblev vägarna helt torra.

Även om maskiner gör det mesta arbetet krävs lie och räfsa ibland.

Resten av juli dominerades av regn. Nästan 200 mm föll över Bergs kyrkby. Juli blev verkligen kontrasternas månad. Här i Hult föll 127 mm.

AUGUSTI

Regnperioden under juli sträckte sig även över denna månads första två veckor. Nästan varje dag vräkte det ner, sammanlagt 80 mm. Trots regnet var dagstemperaturerna relativt höga. Åska hördes bara den 13:e. Från den 15:e och elva dagar framåt var det högtryck och sol, ett underbart sommarväder med upp till 25 plusgrader.

Vårsåden mognade fint så tröskningen kom igång den 22:e. Till följd av månadens myckna regnande blev det en del liggsäd, främst på havren. Den blev ett dukat bord för främst grävling och vildsvin, men även rådjur och älg gjorde en del skada.

Bärskörden blev riklig i år, både körsbär och vinbär, och för en gång skull var tillgången god även på blåbär och senare lingon. Däremot var tillgången på mygg och getingar nästan obefintlig. Månadsvädet avslutades med en kort regnperiod. Den samlade nederbörden blev 108 mm.

SEPTEMBER

En underbar höstsommarmånad som man inte borde glömma. Det högtrycksbetonade vädet varade hela tiden. Maxtemperaturen låg mellan 17–23 plusgrader. Frånsett en vecka i månadens mitt med kyliga blåsiga vindar dagtid och lätt frost nattetid. Trots att det var höst upplevdes de ljumma kvällarna som sommarkvällar. Skörden var snabbt avslutad. Det var mycket torrt i markerna och den gulnande lövskogen var ett faktum redan kring den 24:e. Endast 10 mm nederbörd.

OKTOBER

En torr, varm och nederbördsfattig månad. Mycket solsken. Endast en regndag under de första tre veckorna. Maxtemperatur låg allmänt mellan 12–18 grader. Härlig färgsprakande brittsommar under månadens början. Efter den 15:e och fem dygn framåt en torr kylig luftström med nattfrost nedåt 5 minusgrader. Då strök trädgårdens blommor med. Strax före detta tillfälligt kalla väderomslag, skedde ett ovanligt starkt fågelsträck av gäss och framför allt tranor.

Den 22:e och fyra dagar framåt kom säsongens första stora höstrusk med 45 mm regn. Därefter en vecka med solsken och uppehåll. Sammantaget 57 mm regn.

NOVEMBER

Under de inledande två veckorna regn mest varje dag, fast ovanligt varmt. Temperatur på omkring 10 plusgrader. Ovanligt lite svamp under hela hösten, trots mild väderlek. Den sista halvan av månaden betydligt kallare med stundom minusgrader även dagtid. Nederbörden måttlig, ibland som snö. Perioden inleddes med storm natten till den 15:e och strömlöst i ett par timmar. Det kändes att den varma hösten var till ända.

Under de sista dagarna av november kallt och vinter över hela Nord-europa. Svåra snöoväder i bland annat Holland, Frankrike och Tyskland. Månaden avslutades med 10 cm snötäcke. 44 mm nederbörd föll.

DECEMBER

Inleddes med en kall morgon på 12 minusgrader. Därefter följde två veckor med plusgrader på dagen och några få minusgrader på natten. Snön töade därför bort. Ofta nederbörd, mest som regn.

I övrigt efter den 15:e rejäl barfrost med många minusgrader. Även kallt dagtid. Det blev tjäle och fina sjöisar. Dagarna kring julhelgen milt, men efter jul åter kallare och lite snöfall varje dag, så vid nyår var snödjupet 16 cm. Under denna vecka rätt blåsigt vissa dagar. Endast 26 mm nederbörd.

Under hela året 2005 kom 640 mm nederbörd i smält form.

Tusentals tranor över Berg

Den 15 oktober 2005 sträckte ett osedvanligt stort antal tranor söderut över socknen. Sträcket var så intensivt att jag på eftermiddagen bestämde mig för att räkna antalet fåglar som passerade över Vinninge mellan Torshult ("Torsakulle") i öster och Holma i väster. Mellan klockan 14.35 och 15.35 bokfördes 2.800 plus/minus 100 tranor. Fåglarna kom i flockar

om 50–100. Oreda uppstod i flockarna då de passerade över de stormhärjade höjderna Hälleberg och Nyängsbacken söder om Vinninge. Möjligen kände tranorna en förändring i termiken. Enligt uppgifter på internet lämnade 4 100 tranor Tåkern den 15:e. Detta visar stor rörelse bland tranorna nämnda dag, men varifrån de över Vinninge observerade kom, kan inte sägas.

Sune Andersson

Noterat i Smålandsposten 1905

av Erik Lillienberg

22 februari: Lantmannaförening i Berg: På initiativ av hemmansegaren K.M. Johansson Källehult hade inbjudan utfärdats till konstituerande sammanträde i Bergs sockenstuga den 17 dennes, sedan de talrikt närvarande lantmännen uttalat sitt intresse för saken utsågs till ordförande för dagen, ofvannämnde hr Johansson, hvilken i korthet redogjorde för frågans uppkomst och fördelen af en dylik förening.

Sedan ett 40-tal medlemmar antecknat sig valdes till styrelse hr K.M.Johansson, L. Nilsson, K.S.Persson, J.A.Jonasson samt E.Johansson till styrelsesuppleant A. Persson, Arv.Johansson samt Edv.Gustafsson. Till revisorer valdes K.Pettersson och P.Abrahamsson.

Enligt framlagt förslag antogs stadgar och arbetet skall börja så fort föreningen blifvit vederbörligen registrerad.

16 mars: Bråd död: Hemmansägaren J.Magnusson Lädja Trulsagård Berg socken har ganska hastigt afflidit. Det går tal i orten om att hans död är en följd af kvacksalfveri utöfvad af någon af de tyvärr ännu fungerande "naturläkarne".

6 april: Gåfva till skytteförening: Bergs skytteförening har såsom gåfva af trädgårdsmästare P.J.Banér Moheda erhållit ett belopp till inköp af ett salongsgevär. Banér hvilken i höstas flyttade till Moheda har under tre år som medlem tillhört nämnda förening och sköt trots sina 68 år 13 points å 200 meter i 3 skott, Skrifves till Smp.

29 juni: Kyrkbröllop: Vigdes vid allmän gudstjänst i Bergs kyrka midsommardagen den 25 dennes då af kontraktsprosten A. Ekedal handlaren J.Olsson från Stockholm och fröken Amanda Johansson från Håknahult Bergs socken. Efter hemkomsten från kyrkan gåfvo brudens föräldrar middag för släkt och ett stort antal öfvriga inbjudena, flera lyckönsknings-telegram anlände.

På aftonen afreste de nygifta till Stockholm.

Med anledning af ofvanstående kan nämnas att någon vigselakt ej förrättats i Bergs kyrka på omkring 20 år. Med anledning häraf har biskop Lindström vid visitationsstämman förra sommaren framhållit önskvärdheten af att vigsel måtte förrättas i kyrkan mer än fallit varit hittills skrifves till Smp.

5 juli: En fattigvårdsfråga: I en af tre personer undertecknad inlaga till

kgl bef havande anmäles att kommunalstämman i Bergs ordförande, på anförda grunder vägrat utlysa ny kommunalstämma för behandling af frågan om fattighjonet P.M.Johanssons s.k. sockengång. Klagandena försäkrar att Johansson är på anförda skäl olämplig att skickas omkring till fyrkegarne och anhåller att kgl bef havande måtte ålägga ordföranden att utlysa stämma för ärendets behandling.

I sin förklaring öfver klagoskriften anför kommunalnämndsordföranden om att en af de klagande nekar till sin namnteckning under skriften i fråga.

22 juli: I tisdags afled Bergs församlings äldste manlige medlem undantagsenklingen Karl Jonasson Lövhult Vestregård nära 90 år gammal. Trots sina många år egde han intill det sista själakrafterna i godt behåll. Af sin son och sonhustru har han erhållit en öm och god ålderdomsskötsel, skrifves till Smp-veckoblad.

23 augusti: Drunknad: I Bergs prästgård inträffade i måndags e.m. en sorglig händelse i det att fröken Rut Wägner dotter till rektorn vid Helsingborgs högra allmänna läroverk fil: dr: S. Wägner och hans maka i andra giftet f: Ulfsparre, hastigt afled under badning. Fröken Wägner som i dagarna fyllt sexton år vistades efter fullbordad skolgång och konfirmation hos kontraktsprosten A. Ekedal i Berg, hennes faders sväger.

På måndagens em. hade hon tillsammans med en jemnårig gått till den närbelägna sjön att bada. Redan hade hon tagit sig ett bad, då hon fick lust att ännu en gång gå i vattnet. Hon träffades då af hjärtslag och sjönk till botten. Hennes förtvivlade kamrat kände den sjunkna på tre alnars djup, men förmådde ej att draga henne upp.

4 november: Jagt på kalf: Jagt efter en folkskygg och förvildad kalf tillhörig arrendatorn J.Karlsson i Slätthult, Bergs socken anställdes häromdagen, sedan något nysnö fallit. Efter det att somliga skyttar på behörigt afstånd tagit pass, började jagten med det resultatet att kalfven observerades af än den ena än den andra af sällskapet, dock endast på så långt afstånd att det ej lönade mödan att skjuta. Till sist lyckades en av jagtsällskapet att med ett välriktat skott af remingtongevär sträcka den till marken.

12 december: Sinnrik uppfinning: Cykelreparatören C. Svensson Rösås, Bergslund har konstruerat en lås användbar för såväl inner som ytterdörrar, vilken sedan dörren öppnats en i låsen anbragd mekanism gör att låsbommen ej går tillbaka förrän dörren slås igen. Således möjliggörs att man nästan ljudlöst kan gå igenom dörren. Svensson ämnar söka patent på sin uppfinning, skrifves till Smp.

Mackens bevarare prisade

av Jerker Haglund

Ulla och Roland Johansson utnämndes till Årets bergbor för att de bevarat den gamla Caltex-macken. Denna aktuella utmärkelse är det förstås extra anmärkningsvärt att få, när man som Roland faktiskt är äldst i församlingen.

Sockenrådets nominering gav i år dubbelt utfall och resulterade i att hederstiteln ”Årets Bergbo” tilldelades Ulla och Roland Johansson med motiveringen att de bevarat den gamla bensinmacken i kyrkbyn och miljön runt denna, samt att de även öppnat upp anläggningen för allmänheten.

Roland är genuin sockenbo med rötter i Tors, medan Ulla ursprungligen kommer från Falköping. Hon kom till trakten 1946 tillsammans med sin mor som var lärare i Lädja. De bodde då i Bråt, men 1952 mötte Ulla sitt öde i form av Roland.

Efter att ha jobbat på olika vägbyggen återkom Roland till sin hemsocken och började köra ”droskbil” 1939. Det innebar att han – när han sedan lade ner rörelsen 1989 – hade kört sockenborna i Berg i exakt 50 år! Eller som Roland själv påpekar: ”Jag har faktiskt skjutsat tre generationer bergbor under de här åren”.

Han var också ”hovchaufför” åt Elin Wägner som åkte en hel del till Växjö och till stationen i Lidnäs. När Elin skulle ut och åka hörde det till ritualen att Elins hushållerska Linnéa bjöd på frukost. Till de stående uppdragen hörde också att ta brandsprutan på släp när den röde hanen hade kommit lös i socknen. Roland minns bl a ett tillfälle när det brann bortanför Ernatorp. I en vägkrök släppte sprutan från bilens dragkrok och försvann ut i terrängen. ”Den gången blev vi lite sena” säger Roland lite illmarigt.

Även Ulla har varit verksam som chaufför i taxirörelsen som alltid haft två bilar. Totalt har man kört slut på ett 20-tal bilar sedan starten, och detta

Roland och Ulla Johansson, med prisdiplom och blommor.

utan en enda olycka under alla 50 åren!

Det var 1957 som Roland byggde macken i Berg. Den representerade då bensenmärket Caltex vilket sedermera blev Texaco. Men nu ska den heta Caltex igen anser Roland. Under åren 1957–1977 var macken basen för Ullas och Rolands taxiverksamhet,

och i byggnaden finns också en verkstadslokal där man kunde göra en del reparationer, inte bara på de egna bilarna utan även på sockenbornas fordon. Här fanns också oljelager – oljan såldes i lösvikt och mättes upp i kannor samt tre pumpar för bensin och diesel, och dessutom en bensinautomat för mopeder som gav en liter för en krona.

1977 tyckte Roland att macken hade gjort sitt och stängde dörren. Därmed var en samlingsplats för bergborna borta, men själva byggnaden står kvar, och inredning och utrustning är i stort sett intakt så som det var under mackens storhetstid. Här finns tusentals prylar i det gamla kontoret och oljelagret, och i verkstaden hittar man bland annat en gedigen samling av gamla mopeder. Det känns därför naturligt att macken under de senaste åren har levt upp igen som utgångspunkt för det mopedrally som brukar köras under Bergveckan.

Trots att verksamheten nu legat nere i nästan 30 år kommer fortfarande besökare från när och fjärran i stora skaror, detta tack vare att många motor- och MC-tidningar har uppmärksammat denna museala pärla i flera reportage. Det är många motornostalgiker som kommer på besök och med drömmande blickar går genom lokalerna och återupplever en svunnen tid, en riktig gammaldags bensenmack utan varmkorv, läskedrycker och nybakade wienerbröd. Och några gånger om året har veteranbilklubbar och MC-klubbar rallyn som passerar och som använder macken som kontrollstation. För ett par år sedan passerade t ex Svenska PV-klubben här med ett 100-tal Volvo PV.

Roland öppnade också en Caltex-mack i Lammhult 1967, den nuvarande Preem-stationen. Den drivs nu av sönerna, och med ålderns rätt har Roland nu även överlämnat ansvaret för macken i Berg till dem.

Full fart vid Caltex-macken under Bergveckan.

Kyrklig förnyelse och kontinuitet

av Sune Andersson

Prosten Ekedahls anda har vilat över Bergs socken hela 1900-talet. De första åren på 2000-talet moderniserades både gudstjänst och lokalt kyrkoarbete. Även äldre verksamhet gavs nytt liv.

Carl Gunnar Olsson pensionerades 2003. Han hade då varit komminister i Berg under 33 år. Året därpå avled han och begravdes på Bergs kyrkogård. Gravstenen röjer endast med tre bokstäver, VDM, att han varit präst. Bokstäverna står för latinets *Verbi divini minister* (det gudomliga ordets tjänare).

Friluftsgudstjänst 1994.

Att fullgöra ordens bokstavliga innehåll upptog nära nog all hans tid, och ledningen av socknens församlingsliv var utpräglat ”gammalkyrklig”.

Under 2005 efterträddes han av Heidi Sydmark, som har givit den kyrkliga verksamheten en ”folkkyrklig” inriktning. Detta har visat sig bl a i att Carl Gunnar Olssons trägna arbete med närradions religionsprogram ersatts av Heidi Sydmarks motsvarande större engagemang i socknens vardagliga verksamhet. Under Bergveckan 2005 stod sockenstugan öppen varje dag med varierande aktiviteter i form av utställningar och samtal. Helt nytt för socknen var ämnet heliga danser med beskrivning och demonstration. Heidi Sydmark och hennes familj bor i prästgården och fullföljer därmed sina företrädares nära anknytning till bygden.

Någon har sagt att svenskarna, särskilt de på landsbygden, gör vad som helst för att bevara sina kyrkor utom att besöka dem för det avsedda ändamålet, gudstjänst. Detta gäller nog även i Berg. Kyrkans betydelse för gemene man framgår dock då man ser den omtanke släktingar visar vid skötsel och prydnad av anförvantes gravar. Allt detta känns mera meningsfullt om det kan utföras i anslutning till en kyrka med ursprunglig form och verksamhet.

Friluftsgudstjänster har hållits så gott som årligen på kyrkplatsen vid

Bergsjön sedan slutet av 1940-talet. Därmed har en betydelsefull kontinuitet med gamla tider upprätthållits. År 2005 företogs en vandring från ruinen till högmässan i kyrkan annandag påsk (se sidan 51). Processionen anfördes av en korsbärare och skedde till minne av att Jesus uppenbarade sig på vägen till Emmaus. Årets kyrkogårdsvandring var förlagd till den gamla kyrkogården under Bergveckan med Bengt Ivar Petersson som ciceron.

Att upprätthålla kontinuitet kräver betydande arbetsinsats, oftast av oegennyttig karaktär. Sålunda måste årlig slåtter ske för att den gamla kyrkplatsen skall kunna användas. Arbetet utfördes ännu på 1970-talet som lieslåtter och ingick förr i jordbruksarrendet. Fortfarande slås tomtens södra hälft men nu huvudsakligen med maskin. Det tidsödande och föga glamorösa efterarbetet att transportera bort de slagna växterna har Erik Andersson, ledamot av kyrkorådet, utfört de senaste åren.

Räfsning och röjning efter vintern är nödvändig för att slåtter, särskilt lieslåtter, skall kunna ske. Detta arbete har under flera tiotal år gjorts av Sally Gustafsson, dotter till förrförrre arrendatorn Gustaf Petersson. Hon har också regelbundet städat uppfarten till ruinen och finräfsat efter slått-

tern. God hjälp har hon haft av sin syster, Inga Glantz. Sally bor i den lilla röda stugan intill huvudbyggnaden. Genom att Sally och föräldrarna, så länge de levde, bebott stugan sedan 1951 har den undgått att bara bli avlastningsutrymme för diverse ändamål.

Sally Gustafsson borstar lavar från grinden till kyrkogården.

Sally är en av de främsta representanterna för kontinuiteten inom kyrkans yttre verksamhet. Hon hjälpte föräldrarna med arbetet hemma på gården redan i början av 1930-talet och har många gånger burit in mjölk till prosten Ekedahl. I arrendet ingick nämligen att prästen skulle få oskummad morgonmjölk (trol. 3 liter) dagligen avlämnad i sitt kök.

Prästgårdstomten och gamla kyrkogården är numera avstyckade från jordbruksfastigheten och ägs av församlingen, medan jord- och skogsbruket fortfarande sorterar under stiftets egendomsnämnd.

Hänt i Berg 2005

Lite om vad som hänt i Berg under året som gått, i stort och smått.

Januari

8 januari: Orkanen Gudrun sveper över södra Sverige (se sidan 6-31).

16 januari: Traditionell julgransdans på kyrkbacken. I år med reservaggregatet puttrande för att få ljus till granen. Korven kokas över öppen eld. Men Bergborna kommer, trots stormens verkningar, och dansar ut julen. Före julgransdansens bjöds ”Julens sånger i Bergs kyrka”.

Mycket folk kom till julgransdansens, trots storm och strömlöshet. Lars-Erik Persson och Lena Hammarstedt fixade korven.

Februari

3 februari: Stormdrabbade skogsägare fyller bygdegården till brädden när skogsvårdsstyrelsen bjuder in till möte.

16 februari: Snön är äntligen här och Bergslunds förskola passar på att köra ett eget vasalopp.

19 februari: 80-talet Bergbor kom till pub med irländsk musik i bygdegården, arrangerad av sockenrådet.

24 februari: Första planeringmötet inför årets Bergvecka, som blir den

Till ”stormpuben” kom både bygdens folk och de inbjudna skogsarbetarna. Irländsk musik satte extra fart på dansgolvet, i förgrunden makarna Krantz och Vejvi.

Vasalopp vid Bergslunds förskola, med blåbärssoppa förstås.

tionde i ordningen.

25 februari: Årsmöte i Röda korset där Elisabeth Danielsson väljs till ordförande.

Mars

2 mars: Wexnet bjuder in till välbesökt möte om riktigt bredband i Berg. Telefonstationerna i Berg och Lädja kommer också att anpassas till ADSL, som ger en snabbare internetuppkoppling via telefonnätet.

3 mars: Korpsåsongen i ishockey avslutas och Lädja Bambis öden och äventyr på hemsidan avslutas för säsongen. Laget hamnade i mitten av tabellen.

9 mars: Bergslunds bygdegårdsförening har årsmöte. Till ordförande väljs Bengt-Göran Andersson.

13 mars: Bergs NSF-scouters håller årsmöte. Till ordförande väljs Meta Johansson.

19 mars: Lutherhjälpsdag i Berg. Behållning till flodvågens offer i Sydostasien och kampanjen "Utrota hungern".

Bergveckan med varierat program

Scoutledaren Anette Haufe hjälper en av de yngre besökarna vid scouternas klätteställning på Bergveckan.

Vid Bjursjö visades linberedning av representanter för dräktrådet.

Jan-Åke Karlsson och en besökare på veteranmarknaden utanför Caltexmacken.

20 mars: Årsmöte i hembygdsföreningen. Till ordförande väljs Inga-Gun Andersson. Samtidigt uppmanar hembygdsföreningen alla att dokumentera stormen i januari. Skriv ner dina minnen, teckna, fotografera!

28 mars: På annandag påsk hölls påskvandring från Bergs gamla kyrkogård till kyrkan.

Påskvandring från Bergs gamla kyrkogård. Bengt Ivar Petersson främst i ledet.

April

9 april: Internationell pub i stormens spår. Skogshuggare från när och fjärran speciellt inbjudna. Musik till Second hand band.

23 april: Konsert med sånggruppen Salva (Alva Skarp och Sofie Öfverstedt) i Lädja missionshus.

Maj

22 maj: Familjedag och våravslutning för kyrkans barnverksamhet vid Bergs prästgård.

24 maj: Elin Wägnerdagen, med författaren Eva Adolfsson som talade under rubriken Förvandling.

30 april: Traditionellt valborgsfirande i hembygdsgården, med körsång och brasa. Årets vårtal hölls av Bengt Göransson, Lädja.

Juni

2 juni: Öppet hus på Bergslunds förskola.

26 juni: Traditionell midsommarfest i scoutstugan, ett evenemang som ger kåren ett betydande tillskott till verksamheten. Egna förmågor underhöll.

Juli

2–10 juli: Bergveckan, med utställningar, musik och många aktiviteter. I Lilla Björka öppnades sommarutställningen med Eddie Figge. I sockenstugan hölls för första gången öppet under Bergveckan, med

Premiär för Bergruset, en terränglöpning i valfritt tempo.

Daniel Lantz visar Elwy Löwall hur man skjuter med luftgevär.

Luftfärd från Lädja skola. Till vänster: stråkinstrument byggda av Arne Rudenlöv.

ikonmåleri och naturfoto. Årets vecka hade vädret med sig och lockade många besökare.

2 juli: Vid Caltexmacken var det premiär för veteranmarknad. Mopedrallyt lockade åter ett 80-tal deltagare och stor publik. På kvällen sommarkväll vid Lädja skola, med ballonger, segelflyg, bildspel och musik. I kyrkan sjöng Alva Skarp, uppvuxen i Bredhult, tillsammans med sina vänner.

3 juli: Qi Gong och ansiktsmålning för första gången på Bergveckan. I Bergs kyrka mottages en ny dopkanna i silver, tillverkad av Lennart Zadig, sommarboende i Sörskog. Barn från Bergslunds förskola sjunger. I Hösatorpet håller konfirmanderna riduppvisning.

4 juli: På Bjursjö visades linberedning vid den nybyggda bastan.

5 juli: Kyrkogårdsvandring med Bengt Ivar Petersson på gamla kyrkogården. Terränglöpningen/promenaden Bergruset hade premiär med 28 deltagare i varmt och soligt väder.

6 juli: Heliga danser provades på i Lädja missionshus. Vid hembygdsgården visades hur kunden var klädd i handelsboden förr.

7 juli: Musik i sommarkväll i Bergs kyrka, var mycket välbesökt.

8 juli: Veronica Wägnar visar sina många pelargonsorter vid Lilla Björka.

9 juli: En Tjär Fest vid bygdegården, en av de skönaste sommarkvällarna under året. Peje och Pär stod för dansmusiken.

10 juli: Premiär för Lädjaloppet, ett löparlopp för barn under 12 år, som uppskattades. I kyrkan hölls högklassig konsert med Lena Hoel och Anders Aldén.

15 juli: Slåttergille i hembygdsgården, med traditionsenlig gröt och slåttermusik.

24 juli: Rotevandring i Bråt under ledning av Karl Johan Krantz. Ett 20-tal personer mötte upp denna regniga dag, men under vandringen höll det uppe.

Kläder av Birgitta Danielsson, Lövhult, nybliven skräddare utbildad i Köpenhamn.

Augusti

21 augusti: Årets bergmästerskap i fotboll. Bergs lag vann till slut.

27 augusti: Några trädgårdsvänner i bygden ordnar resa till Spjutaretorp och Huseby för att se annorlunda trädgårdar.

September

18 september: Kyrkoval. Bergs församling hade högsta valdeltagandet i pastoratet, med 30 procent röstande. I Asa Bergs valkrets fick socialdemokraterna 78 röster och centern 78 röster.

24 september: Växtbyttardag, där 20-talet personer bytte perenner och sticklingar med varandra.

Oktober

2 oktober: På Mikaelidagen tar fem fyraåringar emot sin bibel på familjegudstjänsten.

6 oktober: Kura skymning i hembygdsgården blev en minnesstund för Åke Stern, som under många år varit engagerad i föreningen.

8 oktober: Bergslunds förskola firar sitt 15-årsjubileum med pompa och ståt. Firande för hela familjen på dagen och stor fest för föräldrarna på kvällen.

Årets fotbollsvinnare, Bergs lag.

Växtbyttardagen är ett billigt sätt att förnya sin trädgård –och att bli av med sitt överskott. Cecilia Hedstig kollar vad som finns.

9 oktober: Nya älgskyttebanan i Berg invigs. Skytteföreningen har gjort det möjligt att träna skytte mot löpande vilt.

Den omdiskuterade pjäsen Älgslag spelas upp i en fullsatt Bergs bygdegård. Pjäsen spelas av regionteatern.

16 oktober: Kyrkostämman där följande väljs till Bergs kyrkoråd: Elisabeth Danielsson, Erik Andersson, Maria Ahl Zanier, Linnéa Ivarsson, Helena Klasson, Karl-Johan Krantz.

24 oktober: Faddergala och café på Bergslunds förskola, där alla 43 förskolebarnen stod på scenen. Barnen samlade in 4000 kronor till sitt fadderbarn i Burkina Faso.

November

4 november: Sockenstämma. Lars-Erik Persson, Lädja omvaldes till sockenrådets ordförande. Uppskattad underhållning av Bergs scouter och en improviserad teatergrupp.

Till årets Bergbor utnämns Roland och Ulla Johansson för att de bevarat miljön runt Caltexmacken.

10 november: Det blir torsk i premiären för bygdens korplag i ishockey, Lädja Bambis.

26 november: Röda korsets adventsfest firades på sedvanligt vis.

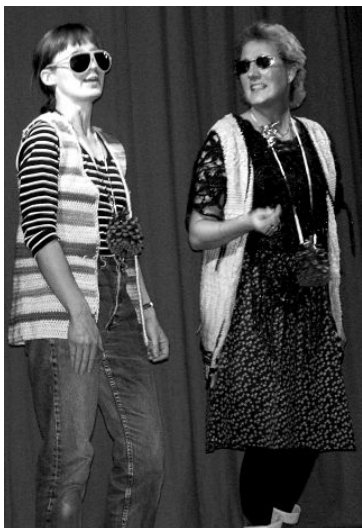
Auktionen med skänkta varor inbringade 15 285 kronor.

27 november: Gudstjänst med konfirmandjubileum för 1950 års konfirmander.

December

Klubbmästerskapet i luftgevärsskytte blev en livad tillställning med stor uppslutning. I klassen för de yngsta vann Victor Järgren med 143 poäng, Björn Franzén vann 8-10 år med 148 poäng och Annika Söderlund vann klassen för 11 år och uppåt med 144 poäng.

25 december: Den tidiga julottan, klockan 5.00, var välbesökt. Drygt 70 personer kom.

Karin Petersson Franzén och Heidi Sydmark diggar Povel på sockenstämman.

En eldsjäl är borta

av Kerstin Haggren

Åke Stern i Matkull, en av stöttepelarna i bygdens föreningsliv, är borta. I redaktionskommittén för denna krönika saknar vi en vän, en god skribent och en mycket kunnig medarbetare.

Den 4 oktober nåddes vi av dödsbudet, just när vi börjat hoppas att han besegrat sin sjukdom.

Åke Stern fanns med i de flesta sammanhang som rörde bygden. Aldrig har väl benämningen föreningsmänniska klingat så väl som i samband med Åkes namn. Med sin positiva och konstruktiva inställning har han fört utvecklingen i Berg framåt. Alltid i samförstånd och utan att framhäva sig själv.

Den första gången jag träffade Åke var på en kurs i fårskötsel i början på 1980-talet. Några år senare var vi kollegor på Smålandsposten och grannar – på landsbygdsvis – i Berg. Under mina 20 år i Berg har jag bara hört Åke beskrivas i positiva ordalag, både under hans livstid och efter hans död.

Började i scouterna

Åke var bonde under alla år och drev på fritiden jordbruket i Matkull tillsammans med hustrun Britt. Gården, som förr var gästgivaregård, köpte de av Åkes farbror. Hans intresse för djur och natur, skogsbruket och de gröna näringarna var stort och har förts vidare till nästa generation.

Åke var tidigt aktiv i föreningslivet. Han var med när Bergs NSF scoutkår bildades 1948 och arbetade i föreningen ända tills de sista åren. Vid hans begravning tog kamraterna från scoutkåren ett vackert och värdigt avsked.

Bland hans många intressen fanns också hembygdsforskningen. Han fick Hyltén-Cavalliusmedaljen i silver för sitt arbete i Bergs hembygdsförening. Åke och Sune Andersson i Vinninge blev på senare år ett arbetslag i forskningsarbetet. Tillsammans slutförde de arbetet med Bergs torpinventering och boken "Småstugornas folk". Arbetet med dess uppföljare, om gårdarna i Berg, påbörjades men hann inte fullföljas under Åkes tid.

Åke kunde konsten att tolka kyrkböcker och husförhörlängder samtidigt som han kunde hantera den moderna tekniken.

Kunskapen var stor om de historiska sammanhangen, men framför allt om personer och händelser i bygden.

Det fick vi som gick studiecirkeln kring ”Småstugornas folk” många konkreta exempel på. Han kunde under våra torpvandringar ställa sig på en stubbe, med bara några korta anteckningar i handen, och levande berätta om folket som bott i just denna torpstuga, deras öden och var deras barn hamnade i världen. Släktbanden kunde ofta, med Åkes hjälp, knytas till dagens Bergbor. Sådan kunskap går inte att ersätta.

Pionjär som lokalredaktör

Åke tittade inte bara bakåt utan i allra högsta grad framåt. Det är arbetet i Bergslunds bygdegårdsförening och dess utbyggnad 1990 exempel på. Åke var en av eldsjälarna i projektet, som utan tvekan räddade bygdegårdens fortsatta existens. Berg fick ett föräldrakooperativt dagis, där Åkes barnbarn sedan gått.

Åke var inte minst journalist. Han anställdes 1963 som Smålandspostens förste lokalredaktör i Lammhult. I en jubileumsbok, utgiven av Smålandsposten, beskrivs dåtidens tuffa villkor. Han höll redaktionen öppen fyra timmar om dagen, utan timlön. Arvodet var åtta öre per rad och 14 kronor per bild, men då fick han stå med film och skrivmaskin själv...

Åke kunde balansera på den slaka lina som det innebär att vara lokalredaktör och själv engagerad i sin bygd. Rapporteringen från Berg var måhända tätare än från andra håll, men alltid utförd med journalistisk integritet.

I redaktionskommittén för Bergs krönika, där han medarbetat sedan 1970-talet, lämnar han ett stort tomrum efter sig. Vi ska göra vårt bästa för att föra hans gärning vidare.

Min mormor Lisa

av Anna Jonsson

92-åriga Anna Jonsson, Moheda, minns väl barndomens besök hos mormor Lisa i Gynkelstorp. Det var spännande möten och Anna kan fortfarande beskriva sin mormor med barnets detaljrikedom.

Mormor Lisa Catharina Johansdotter bodde i fattigstugan i Gynkelstorp, som ligger i Tolg socken på gränsen till Berg.

Det var en riktig högtidsstund när vi fick åka med mor till Gynkelstorp, för att hälsa på mormor Lisa. Först gick vi till fots till Lidnäs. Därifrån åkte vi med postköraren Ossian på hans hästskjuts. Eftersom han skulle lämna post utmed hela vägen, så tog det nästan en halv dag innan vi kom fram. Han stannade vid kyrkan i Berg, sedan fick vi gå till fots igen, det var ytterligare fyra kilometer.

ibland mötte mormor oss på halva vägen. Hon var alltid pigg och glad. Även om vi var trötta efter resan så glömde vi det snart. Mormor bodde i en liten grå stuga, men oj vad fint och rent hon hade det! Vita stärkta trådgardiner och fullt med pelargonior. Sängarna hade vita överkast och den öppna spisen var alltid nykritad. Det doftade så gott av kåda, rök och kaffe och jag vet inte vad! Mormor lagade maten i öppna spisen större delen av sitt liv.

På natten fick vi barn ligga i fårskinnsfällar på golvet. Det var hårt, men det gjorde inte så mycket. Innan vi somnade läste mormor alltid en psalm ur psalmboken. Då satt hon i sängen med en ljusstump bredvid sig.

Utanför mormors stuga fanns det en grind som spärrade av byvägen. Det var för att korna inte skulle gå över till grannens hagar. Den grinden passade vi. När hästskjutsar kom körande öppnade vi för dem. Ibland fick vi

Lisa Catharina Johansdotter f 1851.

två eller fem öre. Jag minns särskilt en gång när några amerikaner kom i en bil. De kastade en vit peng till mig. Jag letade förtvivlat, men kunde aldrig hitta den vita pengan. Troligen hade den hamnat på bilens fotsteg, för vi hittade den inte ens när vi slädde bort nässlor och annat gräs. Vi letade ända fram till nästa led, men ingen peng! När vi åkte hem hade vi i alla fall fått ihop till marknadspengar.

”Smake”

Genom att mormor hjälpte till på många gårdar med tvätt, potatisplockning och slakt fick hon alltid ”smake” från bak och slakt med sig hem. Hon fick också mjöl, kål, kålrötter och andra grönsaker. Kakorna och brödet förvarade hon i en byrålåda. Det enda hon behövde köpa var kaffe, salt, socker och karameller (bröstkarameller och sockerpinnar – polkagrisar). Detta handlade hon hos Blomstrands i Berg. Det var roligt att få följa med till affären. På sommaren sprang vi barfota en genväg genom skogen.

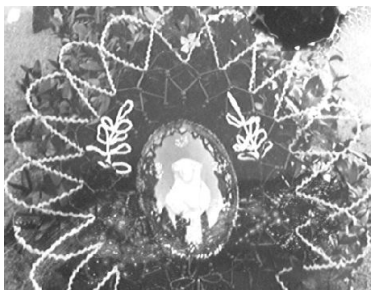
Prostens ost

Mormor hade en get som hon mjölkade. Vi fick äta getost och dricka getmjölk. Hon ordnade också ystagille ibland. Den största osten fick alltid prostens. Varje söndag gick hon i kyrkan, och ibland var vi också tvungna att följa med.

Enbär plockade hon för att göra enbärströcker. Hon torkade också bären för att sedan blanda i brödet när hon bakade i sin ugn. Vatten fick hon hämta i en källa som låg ett par hundra meter bort. Källan hade ett friskt och klart vatten. Det mesta av veden högg hon själv och bar hem i knippen på ryggen. Bönderna kom också körande med ved ibland, som hon fick gratis.

Pärilkransen spökade

En för mig ganska skrämmande händelse inträffade när mor och jag skulle gå till ett litet ställe där gumman nyligen hade dött. Mormor hade känt gumman väl. Hon hade hållit på med en mattväv när hon plötsligt dog. Mattväven hade alltså inte blivit helt färdig. Nu skulle mor väva ner väven, och jag var med. När hon hållit på en stund ramlade plötsligt en av

Pärilkransen som spökade.

två pärlkransar, som hängde på väggen, ner. Pärlkransar var något som man ställde på gravarna som utsmyckning. Mor blev livrädd, ty hon trodde att gumman spökade för oss.

Vi sprang hem så fort att vi knappt hann stänga dörren. Mor höll mig hårt i handen och vi snubblade över rötter och stenar. När vi kom hem till mormor skrattade hon och sa: ”Nu är du allt bra dum! Du begriper väl att den föll ner för att du slog så hårt i vävstolen att den föll av spiken.” Mor trodde inte mer än nått och jämt på den förklaringen. Hon gick inte dit utan att mormor var med i fortsättningen.

Anna Jonsson i Moheda minns med glädje ungdomsårens resor genom Berg och besöken hos mormor.

Växjöresa

Ibland reste mormor med ångaren Thor till Växjö. Då hade hon med sig pappersblommor som hon tillverkat själv. Dessa sålde hon på torget.

När hon var i Växjö gick hon också till tändsticksfabriken. Där hämtade hon ut sin lön. Hon, liksom många andra ute i gårdarna, gjorde nämligen legoarbeten hemma åt fabriken. Med Thor och med hästskjuts kördes tändsticksaskar i tusental ut till hemmen. Mormor klistrade på plån och etiketter och gjorde askarna klara. Med jämna mellanrum kom man och hämtade de färdiga askarna. Detta var ytterligare ett sätt att dryga ut den magra hushållskassan något.

Elin Wägner

Mormor var en skicklig strykerska. Därför anlätades hon i många gårdar för att tvätta, stärka och stryka. I prostgården, där mormor tvättade ofta, blev hon bekant med Elin Wägner. Prosten var morbror till Elin. Elin kom ofta ner till mormor, som berättade mycket för henne. Kanske fick hon också underlag till flera händelser som hon senare skrev om i sina böcker. Att binda begravningskransar var en annan av mormors specialiteter. Hon sålde också ”björkekvestar” av hög kvalitet, som hon tillverkat själv. Hon var även duktig på att färga ullgarn. Man kan verkligen säga att min mormor Lisa var en överlevnadskonstnär av stora mått.

Lättare med datorns hjälp?

av Kerstin Haggren

Datorns och internets intåg i folkhemmet har generellt sett underlättat för dem som vill forska i historien. Teknikens möjligheter är oändliga. Men när det kommer till praktisk användning är det inte alltid så enkelt. Bergs krönikas redaktionskommitté har stött på svårigheter.

Ända sedan starten 1944 har Bergs krönika varje år publicerat socknens födda, döda, konfirmerade och vigda under året. Sedan 1970-talet har även ägarbyte för fastigheter noterats. Varför då, kan man undra. Skvallervärde? Javisst. Men också en historisk dokumentation.

Att få fram korrekta uppgifter har tyvärr inte blivit lättare med åren. Så länge Svenska kyrkan höll i folkbokföringen hade vår församlingspräst alla uppgifter tillgängliga. Skattemyndigheten, som tagit över sysslan, kan däremot inte ta fram namnen på födda och döda i Berg under ett år. Lokalt har de inga sådana generella sökmöjligheter. De måste ha namn, personnummer eller liknande för att komma vidare.

Det låter märkligt i en tid då alla uppgifter ligger i databaser, som är uppbyggda just för att man ska kunna söka på ett enkelt sätt. Sökningen borde gå sekunds snabbt, istället för att manuellt bläddra i kyrkböckerna som förr.

Uppgifterna finns förstås, om man betalar. Att som förening få tillgång till dem via offentliga kanaler verkade ett tag helt omöjligt.

Efter säkert 20-talet samtal med olika enheter inom Skattemyndigheten hamnade jag till slut på deras statistikavdelning, den som myndighetens lokala företrädare inte visste fanns.

Därifrån får vi nu uppgifter om födda och döda. Växjö kommun bistår med vissa uppgifter ur sina register och Svenska kyrkan med andra. Resultatet i Bergs krönika är därmed ett pussel baserat på många källor.

På samma sätt plockar vi ihop uppgifterna om fastigheters ägarbyte. Situationen på fastighetsregistret i Eksjö är densamma som på Skattemyndigheten. De kan inte heller göra generella sökningar. De hänvisade till Lantmäterimyndigheten, som till att börja med skulle ha över 1000 kronor för att lämna ut uppgifterna – lite magstarkt för en ideell förening.

Jag gick samma runda där, kopplades mellan enheter och olika tjänstemän i en oändlig rad. Var på väg att ge upp när en tjänsteman ringde och sa att jag förstås skulle få uppgifterna. Någon hade plötsligt insett vad ”begäran enligt offentlighetsprincipen” innebär.

Med hjälp av fastighetsregistret i Eksjö kunde listan göras komplett.

Är det då värt arbetet? Ja, det får framtiden utvisa. Kanske uppgifterna i Bergs krönika blir betydelsefulla, den dag församling inte längre registreras i fastighetsböckerna eller i vår folkbokföring.

Vi vill inte bli de som bryter det dokumentationsarbete som gjorts. Däremot vill vi uppmärksamma läsaren på att våra personnotiser och fastighetsnotiser kan vara ofullständiga. Men vi har i alla fall gjort vårt bästa!

Fastighetsaffärer 2005

Bergs-Björka 2:11, Björkhaga. Säljare: Bo Karlsson. Köpare: Lars-Göran Skärbring. Pris 50 000 kr.

Lädja 7:7. Säljare Ulla-Britt Fransson. Köpare: Gunnel Fransson. Arv.

Bredhult 1:3. Säljare: Gunvor och Per Eric Petersson. Köpare: Birgitta Petersson och Bengt Henrysson. Gåva.

Källeholt 4:2, Västregård. Säljare: Annette Magnusson-Warréen. Köpare: Pontus och Jenny Magnusson. Pris: 450 000 kr.

Hjulatorp 3:12, Nygrannagård 4. Säljare: Lars-Ove Konradsson. Köpare: Alexandra Ekberg. Pris 440 000 kr.

Berg 17:2. Säljare: Bertil Porsfelt. Köpare: Dan Porsfelt. Bpt.

Bergs-Björka 2:15. Säljare: Monica Tengius. Köpare: Ulrik Sandberg. Pris: 0 kr. 1/2 andel.

Matkull 1:13. Säljare: Lars Birath dödsbo. Köpare: Ian Wennerholm och Kerstin Wiezell Wennerholm. Pris: 1 000 000 kr.

Holma 1:7. Säljare: Torbjörn Göransson. Köpare: Pernilla Fogelström Göransson. Bod 1/2 andel.

Lädja 1:8. Säljare: Stina Edling. Köpare: Stina Edling dödsbo. Bpt.

Lädja 1:18. Säljare: Kurt Lindholm. Köpare: Henning Larsen. Pris: 440 000 kr.

Ramsås 1:7. Säljare: Bengt Jonasson. Köpare: Hanna Fridell och Peter Löfgren. Pris 800 000 kr.

Personnotiser 2005

Födda

Theo Anders Hugo Lennartsson, son till Nina och Anders Gustafsson, Lädja, född den 22 januari.

Nellie Linn Katrin Sander, dotter till Gith och Odd Sander, Holma, född den 2 april.

Linnea Sara Elvira Ericson, dotter till Sara och Mats Ericson, Håknahult, född den 11 maj.

Emil Johan Wilhelm Liljeborg, son till Ola L. Johansson och Anna Liljeborg, Bredhult, född den 13 maj.

Moa Anna Desirée Magnusson, dotter till Magnus Magnusson och Camilla Runesson, Bredhult, född den 9 juni.

Alma Clara Irene Falkbrink, dotter till Caroline Skogström och Martin Falkbrink, Berg, född den 23 juli.

Wilgot Gustav Thomas Petersson, Lädja, son till Malin och Thomas Petersson, född den 14 augusti.

Rasmus Lennart Oliver Tengius, son till Monica Tengius och Ulrik Sandberg, Berg, född den 6 september.

Konfirmerade

I Bergs kyrka den 14 maj 2005: Ida Stern, Bredhult, Emelie Nilsson, Bredhult, Ellinor Widroth, Lädja, Elin Skogström, Bergs säteri.

På konfirmationsläger: Emma Gustavsson, Hjulatorp.

Vigda

Mikael Fors och Eva Skanert, Berg, vigdes 19 februari i Bergs kyrka.

Torbjörn Göransson och Pernilla Fogelström, Holma, vigdes 26 mars i Drevs gamla kyrka.

Benny Wernersson och Ewa Samuelsson, Hagstad, vigdes den 17 september i Asaryds missionshus.

Döda

28 juni: Artur Persson, Holma, född 8 mars 1916.

4 oktober: Åke Stern, Matkull, född 9 juni 1937.

22 november: Iris Olofsson, Lädja, född 21 september 1932.

23 december: Stig Lennartsson, Lädja, född 16 september 1944.

Följande personer från andra församlingar har jordfästs i Berg

Johan Persson, Lammhult, tidigare Hinsekind, född 26 maj 1911, död 15 juli 2005.

Stig Lundqvist, Lammhult, tidigare Backagård Lädja, född 26 september 1917, död 3 januari 2005.

Erik Hagersved, Stockholm, uppvuxen i Hagtorpet, född 2 maj 1921, död 13 januari 2005.

Filip Andersson, Lammhult, tidigare Frälsegården, född 7 december 1916, död 15 mars 2005.

Befolkningssiffror

Invånarantalet i Berg var vid årets slut 500, därav 261 män och 239 kvinnor. Äldst i församlingen var Roland Johansson, Berg, född den 15 september 1915. Äldsta kvinnliga församlingsbo var Inga Britta Pehrsson, Sörskog, född den 30 mars 1917.

Styrelse för Bergs hembygdsförening 2006

Ordförande: Inga-Gun Andersson, Torshult

Vice ordförande: Märta Schlecker, Fiskaregården

Sekreterare: Torsten Persson, Lädja

Kassör: Inger Eriksson, Ljunghaga

Ledamöter: Erik Andersson, Hult samt Bengt Bengtsson, Lädja.

Suppleanter: Helena Gustafsson, Ernatorp, Britta Hult, Ernatorp samt Lars Nyvall, Fagerås.

Innehåll

Verksamhetsberättelse	1
Stormen 8 januari	6
En tid vi aldrig glömmer	7
Kerstin Haggren	
Barnens bilder och berättelser	17
Ronja Haufe, Oscar Stern m fl	
Skogsbruket efter stormen	21
Anne-Li Fiskesjö	
Stora stormskador på Bjursjö	30
Göthe Brorsson	
Tio stimulerande år på Lilla Björka	32
Solveig Hammarbäck	
Väder och natur 2005	36
Erik Andersson	
Noterat i Smålandsposten 1905	42
Eric Lillienberg	
Mackens bevarare prisade	44
Jerker Haglund	
Kyrklig kontinuitet och förnyelse	46
Sune Andersson	
Hänt i Berg 2005	48
Kerstin Haggren, Heidi Sydmark m fl.	
En eldsjäl är borta	56
Kerstin Haggren	
Min mormor Lisa	58
Anna Jonsson	
Lättare med datorns hjälp?	61
Kerstin Haggren	
Fastighetsaffärer 2005	62
Lantmäteriverket m fl.	
Personnotiser	63
Skattemyndigheten, Annika Stacke och Växjö kommun	

Pris: 60 kr

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening och tillhandahålles genom:

Märta och Börje Schlecker
Fiskaregården, Berg
360 30 Lammhult
tel: 0472-720 93

Alla årgångar av krönikan från 1944 och framåt finns att köpa. De tre senaste till åsatt pris och tidigare årgångar för 20 kr.

Föreningens postgironummer är
475 35 97-6

ISSN 0281-912

Aktuellt om Berg: www.bergsocken.nu